

Урысые Федерацием и Президент и Указ

Урысые Федерацием икъэралыгъо тынхэр афэгъэшъошэгъэным ехылагъ

ЮфшлэнымкІэ гъэхъэгъэшхохэр зеришлэгъэхэм ыкІи илъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыриІэу зэрэлажъэрэм афэшІ орденэу «Хэгъэгум ыпашъхъэ гъэхъагъэу щышлэгъэхэм афэшІ» зыфиІорэм имедалэу я II-рэ степень зилэр Ковалев Валерий Иван ыкІом — гурыт сэнэхъат гъэсэныгъэ ягъэгъотыгъэнымкІэ Адыгэ Республикэм икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Мыекъопэ медицинэ колледжым» ипашэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Урысые Федерацием и Президентэу В. ПУТИН Москва, Кремль
мэлылфэгъум и 26-рэ, 2013-рэ илъэс
N 424

ЖъоныгъуакІэм и 18-р — музейхэм я Дунэ маф

Адыгэ Республикэм имузейхэм яЮфышІэхэу лъытэныгъэ зыфэтшІыхэрэр!

Шъуисэнэхъат епхыгъэ мэфэкІым — музейхэм я Дунэ мафэ фэшІ тыгу кыддеІэу тышгъуфэгъушІо!

Адыгэ Республикэм и культу́р-тарихъ кІэн бай кызытегъээнэжыгъэнымкІэ, цыфхэм ягушъхъэлэжыгъэ зыкыгъэлэтыгъэнымкІэ, лъэпкъ культу́рэм ихъарзынэщ нэлуасэ фэшІгъээнхэмкІэ Юфэу жъугъэцакІэрэм мэхъанэщо ил.

Лъэхъанхэмрэ лэужхэмрэ зэшъупхыхэзэ, научнэ-просветительнэ, пІуныгъэ, гъэсэныгъэ Юфышхо шъогъэцакІэ, лэшІэгъу пчъагъэхэм къапхырахыгъэ хэбзэ дахэхэр кызышъогъэгъунэ, Адыгеим и культу́рэ гъэшІэгъон цыфхэр нэлуасэ фэшІошІых, ахэр дэхагъэм фэшІогъасэх.

Творческэ амал инэу шъуилэхэр, шъуилофшІэн хэшІыкІышхоу фышгъуилэр, шъуигуетыныгъэ культу́р-тарихъ кІэнхэм якъэухъумэн тапэкІи зэрэфэжъугъэІорышІэцтым тыцыхъэ телъ.

Музеим иЮфышІэхэм ыкІи музей Юфым ивтеранхэм тыгу кыддеІэу тафэлъало псауныгъэ пытэ, насып, цыІэкІэ-псукІэ дэгъу яІэнэу, тыдэрэ лъэныкъокІи гъэхъагъэхэр ашІынхэу!

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслъан

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ

ЖъоныгъуакІэм и 21-м пчыхъэм сыхъатыр 6-м Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние митинг-реквием щыкІощт. Я XIX-рэ лэшІэгъум щыІэгъэ Урыс-Кавказ заом хэкІодагъэхэм яшгыгъо-шІэжъ Мафэ ар фэгъэхъыгъэщт. Документальнэ фильмэу «Черкесия. Возвращение» зыфиІорэми лъэтегъэуцо иІэщт. Республикэм щыпсэухэрэмрэ хъакІэхэмрэ шІэжъ пчыхъэзэхыхэм етэгъэ-благъэх.

ЗэхэцэкІо комитетыр.



Адыгеим игъогухэм атегушыІагъэх

ГъогухэмкІэ Федеральнэ агентствэм ипашэу Роман Старовойт Адыгеим джырэблагъэ щылагъ. Адыгэ Республикэм и Лышъхъэрэ федеральнэ ведомствэм иІэшъхъэтэрэ здыряІэгъэ зэлукІэгъум республикэм игъогухэм язытет нахышІу шІыгъэным ыкІи ахэм зыгъэушъомбгъугъэным япхыгъэ Юфыгъохэм щатегушыІагъэх.

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КъумпІыл Мурат, Урысые Федерацием ФедерациемкІэ и Совет хэтхэу Хъопсэрыкъо Мурат ыкІи Вячеслав Шверикас, федеральнэ автомобиль гъогухэмкІэ ГъэІорышІапІэу Краснодар краим щыІэм ипашэу Анатолий Волковыр, псэолгъэ-шІынымкІэ, транспортымкІэ, унэ-коммунальнэ ыкІи гъогу хызымэтымкІэ министрэу Валерий Картамышевыр, автомобиль гъогухэмкІэ шъолыыр ГъэІорышІапІэу «Адыгеяавтодор» зыфиІорэм ипашэу Алексей Корешки-

ныр а зэлукІэгъум хэлэжъагъэх.

Къэралыгъо программэу «Темыр-Кавказ федеральнэ коим 2025-рэ илъэсым нэс хэхъоныгъэу ышІыщтыр» зыфиІорэм шъолырым игъогу заулэ хэгъэхъэгъэным, джащ фэдэу Адыгэ Республикэм пхырыкІырэ автомобиль гъогу «Мыекъуапэ — Лэбапэ — Кореновск» зыфиІорэм игъэцкІэжын ухыгъэным япхыгъэ Юфыгъо заулэхэм ахэлплагъэх. Федеральнэ мэхъанэ зилэ автомобиль гъогухэм республикэм игъогу «Инэм — Адыгэкъал — Бжъэдыгъухъабл» зыфиІорэр ахэгъэхъэгъэным шъхъафэу тегушыІагъэх.

Адыгеим ипашэ зэрэхигъэунэфыкІыгъэмкІэ, республикэм иІэшъхъэтхэр зыгъэгумэкІыхэрэм ащыщ джырэ лъэхъаным диштэрэ гъогу инфраструктурэ зэхэцэгъэныр ыкІи Росавтодорым а ЮфыгъомкІэ шІуагъэ къэзыхыщт зэдэлэжъэныгъэ дыряІэным фэхъа-зырых.

— Республикэм ирайон пстэу-ми инвесторхэр нахыбэу къахэгъэлэжъэгъэнхэм пае социальнэ-экономикэ Юфыгъохэр нахышІогъэ ин хэлъэу зэшІохыгъэнхэм иамал къэзытыщт гъогухэр шІыгъэнхэм тынаІэ тедгъэтын фае, — хигъэунэфыкІыгъэ ТхъакІушынэ Аслъан.

— Урысыем транспортымкІэ и Министерствэ зэшІуихырэ къэралыгъо программэхэм республикэр ахэлэжъэным пае тиведомствэ хъазыр ищыкІэгъэ ІэпыІэгъу кыритынэу. Мыекъуапэрэ Краснодаррэ азыфагу илгыр зыфэдызыр кыдэслыгъэгъэ, федеральнэ автомобиль гъогухэмкІэ ГъэІорышІапІэу Краснодар краим щыІэм илЫкІохэм яЮфшІапІэ Адыгэ Республикэм щызэхашчэнэу пшъэрылъ афэсшІыгъэ, — хигъэунэфыкІыгъэ Роман Старовойт.

ЗэлукІэгъум ыуж гъогухэмкІэ Федеральнэ агентствэм иІэшъхъэтхэр Адыгэ Республикэм игъогухэм язытет зыфэдэм ышъхъэкІэ зыщигъэгъозагъ.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ипресс-къулыкІу

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Къушъхъэу Фышт ыцІэкІэ еджагъэх

2014-рэ илъэсым Олимпийскэ джэгунхэу Шъачэ щыкІощтхэм япхыгъэ псэолгъэ анахь инхэм ащыщым Адыгэ Республикэм ит къушъхъэу Фышт ыцІэкІэ еджагъэх. АдыгабзэкІэ ащ кыкІырэр «Шъхъэ фыжъ», «Сэхъэ фыжъ». Къушъхъэм мыл пэІо фыжъэу ышыгу тесэу гъэмафэми мыжъурэр ары стадионым иархитектурэ гъэпсыкІэ лъапсэ фэхъугъэр.

Проектым иавторыр Британием иархитекторэу Дэймон Лавалле. «02 Арены» зыфиІоу Лондон щагъэпсыгъэми, Урысыем Универсиадем пае щашІыгъэ стадионхэм япроектхэр ащ ышІыгъэх. БэмышІэу Урысыем и Прези-

дентэу Владимир Путинымрэ Великобританием и Премьер-министрэу Дэвид Кэмеронрэ Шъачэ испорт псэуалэхэр вертолетымкІэ къаплыхъагъэх, кІымэфэ Олимпиадем анахь чЫпІэ ин щызыгубытыщтыр зэрагъэлэгъугъэ. Стадионэу «Фышт» олимпийскэ паркым кыхеубыгъэ, цыфхэу зэнэкъокъухэм яплышчтхэм а зы чЫпІэм щысхэу темырымкІэ — къушъхъэ шыгухэр, кыблэмкІэ — хыр альэгъунхэ альэ-кІышчт. ХэгъэгуйтІумэ япашчхэм ягъусагъэх Урысые Федерацием и Правительствоз и Тхъаматэ игуадзэу Дмитрий Козак ыкІи архитекторэу Дэймон Лавалле. Ахэм кызыралагъэмкІэ, мы илъэ-

сым Іоныгъом стадионым ишІын аухыщт.

2014-рэ илъэсым Олимпийскэ джэгунхэу щыІэщтхэм стадионэу «Фышт» мэхъанэщо зилэ чЫпІэ цнубытыщт. Я XXII-рэ КІымэфэ Олимпийскэ джэгунхэм якъызэ-Іухыни язэфэшІыжыны а стадионыр ары зыщыкІощтыр. Зэнэкъокъухэм текІоныгъэхэр къащыдэ-зыхыхэрэми шІухъафтынхэр а чЫпІэм шафагъэшъошчтхы.

Олимпийскэ ыкІи Паралимпийскэ джэгунхэр заухыхэкІэ, зигугъу къэтшІыгъэ стадионэу «Фыштым» футболымкІэ Урысыем ихэшпыкІыгъэ командэ иешІэгъухэр щыкІощтых, зыщагъэсэщт спорт гупчэу ар хъушчт, джащ фэдэу цыф жъугъэхэр зыгъэчэфыщт Іофтхъэбзэ зэфэ-шъхъафхэр щызэхашчэзэ ашІыщт.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ипресс-къулыкІу

ЮфшIэным фэхъазырых

Гъэтхэпэм къыщегъэжъагъэу жъоныгъуакIэм нэс «Вожатэхэм яеджапI» зыфиорэ Юфтхъабзэр Мыекъуапэ щыкIуагъ. Адыгэ Республикэм ныхъжыкIэ Юф-хэмкIэ и Комитетрэ Адыгэ къэралыгъо университетымрэ ащ кIэщакIо фэхъугъэх.

Илъэси 6 хъугъэу мы Юф-тхъабзэр зэхашэ. Ащ пшъэрылгъ шъхъалэу илэр кIэлэегъэджэ ныхъжыкIэ отрядхэм хэхъоныгъэхэр ашIынхэм Юф дэшIэ-жыгъэныр ары. Мыгъэ еджэнхэр Адыгэ къэралыгъо университетым шеджэрэ нэбгыри 123-мэ акIугъэх. Ахэр гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо уахътэм лагерьхэу «Лань», «Горный», «Турист», «Кавказ» зыфиохэрэм ащылэжъэщтых.

ЖъоныгъуакIэм ыкIэм лагерьхэу «Горнэм», «Туристым» методическэ егъэджэнхэр ащызэхашэщтых. НыхъжыкIэхэр яЮфшIэн нэлуасэ фашIыштых. Егъэджэнхэр зэракIугъэр къэ-

зыушыхъатырэ сертификатхэр студентхэм аратыжыштых.

КIэлэцIыкIухэм загъэпсэфыным, япсауныгъэ зэтырагъэуцожыным ыкIи гъэмэфэ лъэхъаным ЮфшIапIэ ягъэгъотыгъэнымкIэ Республикэ коорди-

национнэ советым ЮфшIэкIо купэу щызэхашагъэм мы мафэхэм Адыгеим ит лагерьхэр къыплъыхъагъэх, япашэхэм яЮфшIэн псынкIэ къафэхъунэу афэ-лъяуагъэх.

ШХОНЧЫБЭШIЭ Рузан.



Сомэ миллионным ехъу ателъыгъ

Мы илъэсым имэзиплI къыкIоцI цIыфхэм ЮфшIэн языгъэгъотэу ялэжъапкIэкIэ чIыфэ зытелъхэм сомэ миллионным ехъу хыкум приставхэм къалахыжыгъ. Мы лъэныкъомкIэ анахь Юфыбэ зыщызэшIуахыгъэр Тэхьутэмыкъое районыр ары. Нэбгырэ 14-мэ ялэ-жъапкIэу сомэ мин 550-рэ фэдиз хъурэм къафыра-гъэгъэзэжыгъ.

Хыкумым иунашъо агъэцакIээ, хызмэтшIапIэу чIыфэ зытелъым ихылыгъэеи ыкIи машинэ псынкIэу зэкIэмкIи сомэ мин 550-рэ уасэм къыхиубытэу илэхэр агъэфедэнхэ фимытхэу аубытыгъэх. Ащ ыуж мылкъур зиэм ЮфшIаглохэм ялэжъапкIэкIэ телъыгъэ чIыфэр тхъамэфитIукIэ аритыжыгъ. Джащ фэдэу Тэхьутэмыкъое районым ихыкум приставхэм агъэцкIэгъэ Юфым пае тынэу сомэ мин 50 хъурэри къаIахыжыгъ.

Мы илъэсым икIыхъагъу къыщублагъэу Тэхьутэмыкъое рай-

оным ихыкум приставхэм агъэцкIэн фаеу тхылъ 20 аIэкIэлыгъэ лэжъапкIэу сомэ мин 849-рэ къаIахыжыным тегъэпсыхъагъэу. Непэрэ мафэм ехъулэу 14-р агъэцкIэгъах, 2-р хыкум актыр зэрэшагъэтыжыгъэм пае зэпагъэужыгъ, 1-р чIыфэр къаIызыхыжынуу фэягъэм зэкIихъажыгъ, 3-р къызэтырагъэуцагъэх чIыфэ зытелъ хызмэтшIапIэр банкротэу лыгъэгъэным епхыгъэ Юфхэр зэрэрагъэжъагъэм къыхэкIэу.

Хыкум приставхэм АР-мкIэ я ГъэlorышIапIэ ипресс-къулыкъу

• КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр •

ЖЪОНЫГЪУАКIЭМ и 18-р — МУЗЕЙХЭМ я дунэе МАФ

Ш. Хъахъуратэм идесэхэр

ЛIэшIэгъу Iэпэ-цыпэ гъогур къэзыкIугъэ Лъэпкъ музей (1925-м зэхашэгъагъ) адыгэм ищылэныгъэкIэ мэхъанэ зилэ хъугъэ-шIагъэхэр къыщилэ-тыкIыгъэнхэр, щыхэ-гъэунэфыкIыгъэнхэр шэнышIу щыхъугъ.

Музейхэм я дунэе мафэ фэгъэхыгъ къэралыгъо ыкIи общественнэ ЮфышIэшхуагъэу, адыгэ лъэпкъым ишъхъафит гъогу фыхэхыгъэнымкIэ зышъхъа-мысыжыгъэу Хъахъуратэ Шы-хъанчэрые игъэшIэ кIэкI. Мы хэгъэгулIыр къызыхъугъэр мэлылфэгъум и 28-м (жъоныгъуакIэм и 10-м) **илъэси 130-рэ хъугъэ**. Хъахъуратэм идунэегурыуакIэ, илъэпкъ гушхуагъэ, цIыфхэмкIэ изэфэгъэ-шъыпкъагъэ, ышIэрэ ЮфышхомкIэ гутыныгъэу хэлъыгъэр зэкIэ къыреIотыкIы мэфэкI къэгъэлъэгъонэу музейм щызэхашагъэм.

Музейм тарихымкIэ иотдел ипашэу Къудайкъо Марыет ты-

зэригъэгъозагъэмкIэ, лъэуж дахэ къэзыгъэнэгъэ Шыхъанчэрые ищылэныгъэ ыкIи иЮфшIэкIагъэ, игъэпсыкIагъэ къэгъэлъэгъоным къыпфызIуехых. ЭкспонатI 100-м ехъу ащ хагъэлэжъагъ. Хъахъуратэм ышъхъэкIэ ыгъэфедагъэу щыт пкъыгъохэр — итхэпIэ стол, ифонендоскоп (фельдшерыгъ), ищыгъын-лээкI шеткэ, зызэриупсыштыгъэ Iэмэ-псымэхэр, итхылъхэр, документхэр, итхыгъэ тхъапэхэр хэлъых. Мы мэфэкI къэгъэлъэгъо-ныр анахь гъэшIэгъон къэзы-шIырэр Шыхъанчэрые ышым ыпхъоу Къадырхъан игукъэкIыжхэр ары.

Хъахъуратэр зышIэщтыгъэхэм, Юф дэзышIагъэхэм, Iахылхэм, ныбджэгъухэм къызэ-ралотэжырымкIэ, нэхъой ин зыхэлъэу, ЮфымкIэ чанэу, ышъхъэкIэ зыфимыгъэгъоу, къыгот цIыфхэми Юф аригъэшIэшъоу, зылъищэнхэ ылъэкIэу, цIыфыгъэ шэпхэ иным итэу псэугъэ, илъэпкъ пае шылагъ, ышъхъэ Юф ныхъжи ыпэ ригъэшъыгъэп. Непэрэ мэфэ гупсэфхэм яфабэ адыгэхэм зэхашIэн амал къязы-тыгъэмэ ар ащыщ, апэрагъ.

(Тикорр.).



КIэлэегъаджэхэр зэнэкъокъух

«АдыгеимкIэ 2013-рэ илъэ-сым икIэлэегъэджэ анахь дэгъу» зыфиорэ зэнэкъокъум хэлэжхэр кIэлэегъэджэ 15-мэ мы мафэхэм заушты. ШIэныгъэу аIэ-кIэлъыр, Iэпэлэсэныгъэу ахэ-лър, яЮфшIэн хэшIыкIэу фы-рIэр къагъэлъагъо.

Зэнэкъокъум къыдыхэлъыта-гъэу Адыгэ республикэ гимнази-ем егъэджэн сыхъатхэр ахэм афызэхашагъ. ГъэхъэгъэшIухэр уилэнхэм фэшI пшIэн фаер, дэ-хагъэр, цIыфым ищылэныгъэ зы-фэдэщтыр ежым елгытыгъэмэ

ыкIи нэмыкIхэр апшгъэрэ клас-схэм арыс кIэлэеджаклохэм ады-зэхафыгъэх. НыхъжыкIэхэм ягу-пшысэхэр къыралотыкIыгъэх.

Пэублэ классхэм якIэлэегъэ-джэ нэбгыриплIымэ анахь цIы-кIухэм Юф адашIагъ. Ахэм ащы-шэу Красногвардейскэ районым ит гурыт еджапIэу N 6-м икIэлэ-егъаджэу Галина Филоненкэм иегъэджэн сыхъат зэрэзыхищ-рэр нэрылэгъу тфэхъугъ. Апэ-рэу ылъэгъугъэ кIэлэеджэкIо цIыкIухэм дэгъоу агурыуагъ, цыхъэ къыфашIыгъэ гушыгъэу

къыфэхъугъэх. «Къытфэмыдэ са-бийхэм узэрадэзекIоштыр» зы-фиорэ темэр ары ащ Юф зыди-шIагъэр. Зипсауныгъэ зэщыкьо-гъэ пшгъэшъэжыкIэ класс зэри-сыр къафиIотагъ. Ащ IэпыIэгъу зэрэфэхъуштымкIэ сабийхэм яупчIыгъ. Агу цIыкIухэр пшгъэ-шъэжыкIэ зэрэфэхъуштыр мы-гъуашэу, ащ фэдэ цIыфым удэ-хъащхы зэрэмыхъуштыр, ащ ыгу ымыгъэкIодыным пае нэбгырэ пэпчэ IэпыIэгъу зэрэфэхъушты-гъэр къаIуагъ. Нэужым пшгъэ-шъэжыкIэ сымаджэм Iэпэлэсэ-ныгъэу хэлъхэр кIэлэегъаджэм къафиIотагъэх ыкIи тхъапэм хи-шIыкIыгъэ къэрэу цIыкIухэр къаритыгъэх. Иегъэджэн сыхъат къыдыхэлъытагъэу джэгун цIы-кIухэр афызэхашагъэх. Мы мэфэ дэдэм зэнэкъокъум хэлажэхэр-рэр ны-тыхэм гушыгъэу афэ-хъугъэх. Адыгэкъалэ дэт гурыт еджапIэу N 2-м икIэлэегъаджэу Джамирызэ Азидэ «Сабийхэм сы-дигъуи гурылогъу тафэхъуа?» зы-фиорэ темэмкIэ зыкIыгъэлъэгъ-уагъ. Тэхьутэмыкъое районым ит гурыт еджапIэу N 5-м икIэлэ-егъаджэу Татьяна Серебренни-ковам «Интернет зэпхыныгъэхэр дэгъуа, хъауми дэя?» зыфиорэм-кIэ Юф адишIагъ. Ны-тыхэм кIэу бэ зэхыхыгъэр ыкIи реплъыкIэ-хэр зэхъокIыгъэ хъугъэх.

ПАТIЫКЪО Анет.

Сурэтыр IэшIынэ Аслъан къытырыхыгъ.

КЪЭГЪЭЛЪЭГЪОН



Шъо зэфэшъхъафхэм ячэф-джэгу

СурэтышIэу, скульпто-рэу, творческэ интеллиген-цие лIэуж гъэнэфагъэм илIыкIоу, а уахътэм искус-ствэм апэрэ лъэбэкъухэр щызидзыгъэхэм ащышэу **Михаил Шемякинын къызыхъугъэр жъоны-гъуакIэм и 4-м илъэс 70-рэ хъугъэ**. Шъыпкъа-гъэр ыкIи зэчыр, зыми фэмыдэу ущытыныр зау-мысыштыгъэ ыкIи зау-шIоиштыгъэ лъэхъаным ар къыхэхъухъагъ. Зыхэр заушъэфыти, агукIэ зызэ-кIащыхъэти «эмиграцием» кIоштыгъэх, адрэхэм Iэ-кIыб къэралыр псэупIэкIэ

хахыштыгъ. ПсэупIэ-уцу-плэ гупсэф зымылагъэхэм, хэгъэгум рафыгъагъэхэм ащыщ Михаил Шемя-кинын. Ащ пэкIэкIыгъэу, ышъхъэ къырыкIуагъэр — тхылъ псау, нахъыби хъушт.

Мы уахътэм ар дуна-им анахь шызэлъашIэрэ сурэтышI, Сан-Францис-кэ университетым ыкIи Европэм искусствэхэмкIэ и Академие ядоктор, шIэ-ныгъэхэмкIэ Нью-Йоркскэ Академием хэт.

Михаил Шемякинын ятэкIэ къэбэрттай, ылъэкьо-цIэ дэдэр Къэрдан. Зэрэ-

унагъоу революцием хэ-кIодагъ. Еж кIэлэцIы-кIур офицерэу Петр Ше-мякиным къокIэ ыштэ-гъагъ. Ау ты фэхъугъэ-ри зауIым, кIэлэцIыкIур полкым ыкьо хъугъэ, ащ ыужым — Дзэ Плъы-жым. Михаил янэжэ, Юлия Предтеченская, Къэрдэнхэм афэдэу, ижы-рэ лэкьо лъапсэ иIэу, ор-къэу зэрэщытыгъэхэм ры-гушхоштыгъ.

«Шемякинын цIыфы-шхо дэд, ЮфшIэкIо емы-зэщыж ыкIи зыфэзы-мыгъэгъужэ, гузэжъуапх, къаигъэ, ау хъалэл. Цыф

заф, бэ пэкIэкIырэр. Iэпэ-Iас, Iэпэлэсэ дэд европэ шапхэм итэу...», — джа-ры усаклоу ыкIи ежэ Шемя-киным иныбджэгъоу Кон-стантин Кузьминскэм ащ къыриIолагъэр.

СурэтышI инэу Миха-ил Шемякинын къызы-хъугъэр илъэс 70-рэ зэрэ-хъугъэм фэгъэхыгъэу. Лъэпкъ тхылъеджапIэм мэфэкI къэгъэлъэгъон «Карнавал красок» ыIоу шагъэхъазырыгъ, цIыфхэр ащ еплъых.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Каналыклэм илофшлэн ригъэжъэшт

Урысыем иобщественнэ телевидение илофшлэн неущ ригъэжъэшт. Нэбгырэ миллион 90-рэ фэдизмэ чэчи мафи ар алгылэсышт. Рекламэ кышчатгыштэп, зэштегъуэу къэгъэлъэгъонхэри шагъэзыештых. Анахъуэу къагъэлъэгъоштхэр шлэныгъэм, культурэм афэгъэхьыгъэ техыгъэхэр, документальнэ ыкли советскэ лъэхъаным тырахыгъэ фильмэхэр арых. Урысыем ишъолъырхэм ящылэныгъи анахъуэу аналэ зытырагъэтыштхэм ашыш.

«Урысые гъэзетым» кызыритыркэмлэ, общественнэ телевидением пэщэ шъхьалэу илэр Урысые телевидением шызылэашлэу бэшагъэу шылажъэхэрэм ашыш. Ар — Анатолий Лысенкэр ары. 1994-рэ илэ-сым кышыублагъэу Урысые телевидением и Академие ар хэт, Урысые телевидением и Академие и Правлении джырэ уахътэм хэт, документалистхэм я Гильдие итхьамат. Телевидениемрэ радиомрэ я Дунэе Академие и Президент. 1957-рэ илэ-сым кышыублагъэу Гупчэ телевидением Анатолий Лысенкэр щэлажъэ.

«Взгляд» зыфилорэ къэтыным изэхэщэ-кыуагъ ыкли ипэщагъ, «Наша биография» зыфилорэ телевизионнэ къэтын эклэлъы-кдохэм апае СССР-м и Къэралыгъо премие кыфагъэшъошагъ. Урысые къэралыгъо телерадиокомпанием ар игенеральнэ пэщагъ, къэбарлгыгъэлэс амалхэмклэ ыкли телекоммуникациехэмклэ Москва и Правительствэ и Комитет итхьаматэагъ, «ТВ-Центр» зыфилорэ компанием ипашчэ-хэм я Совет хэтыгъ. Урысые телевидением хэхъоныгъэ егъэшлыгъэным илахъуэ хилъхьагъэм фэшл тынэу «ТЭФИ» зыфи-лорэ 2004-рэ илэ-сым кыфагъэшъо-шагъ. Анатолий Лысенкэр УФ-м ис-кусствэхэмклэ изаслуженнэ иофышл.

Общественнэ телевидением икыэтын-хэр зезыщэштхэр ыкли иоф шызышлэшт-хэр нэмыкл лэужхэм къахэклыгъэх. Ана-хьыбэр телевидением кылухъэгъагъэх.

Мафэ къэс каналым шыклошт къэтын-хэр зыфэдэштхэр къалотэшт зещэкло-мо-дератор ныбжыкълэхэм. Къэтынхэм азы-фагу кыдэфэрэ такыкыи 5 — 10-м ар ащызэшлозыхыштэу агъэнфагъэр нэбгы-рих, ахэм джыри шы къахэхъонэу рахъу-хъэ. Ахэр къыхахынхэм пае зэнэкъо-

кыушхо рагъэклокыгъ — нэбгырэ 600 фэдизмэ ахэплъагъэх, ахэм 11 къахахыгъ ыкли театральнэ гъэхъабырхэр адашлы-гъэх. Ахэм ащыщэу къэнагъэр — 2, нэ-ужым нэмыклхэр аштэжыгъэх.

Рекламэм езэшыгъэхэу, купкл зыхэ-мыл къэтынхэм яплъыжыкълэхэ амылэ-кыжъэу зылохэрэм мы каналыр къаффе-дэшт. Ащ къэтынэу шагъэхъабырхэштхэм ащышхэр:

«Нестандартная модель» — гъэсэны-гъэм, сатыум, шыкълэклэхэм афэгъэхьы-гъэ шлэныгъэхэр зезыгъэгъоты зышло-игъохэм ар атегъэпсыхьагъ. Такыкы 50 фэдизрэ клошт. Ар лэхьитлоу зэтеуы-гъэшт — шлэныгъэ-технологическэр («Научное кафе») ыкли сатыу-экономи-ческэр («Бизнес-акселератор»).

«Право на счастье» — мыр зыфэгъэ-хыгъэр сэкъатныгъэ зилэ цыфхэр ары. Ахэм алъэныкыоклэ щэлагъэ нэмыклхэм кызыхагъэфныр, аделэнхэм кыфэгъэ-ушыгъэнхэр пшъэрылэу мы къэты-ным ил. Тхьаумафэрэ ар къагъэлъэгъо-нэу рахъуэхъэ, икълыхъэгъэшт такыкы 39-рэ.

«Прав? Да!» зыфилорэ къэтынм об-щественнэ -политическэ купкл илэшт. Зы цыф горэм ишысэклэ нэбгырабэ зэутэ-лэрэ иофыгъохэр мыщ шызыхафыштых,



цыфхэр студием къырагъэблагъэхэзэ зэдэгущылэгъухэр шырагъэклокыштых. Медицинэм, чыплэ зыгъэлорышлэжы-ным, кошын иофхэм, нэмыкълэбэми ате-гушылэштых, иофыгъо зэфэшъафыбэ къалэтышт. Апэрэ къэтынм икълыхъэ-гъэшт такыкы 50, кыкълэлыкдохэ-рэм — зы сыхъатрэ такыкы 50-рэ.

Джащ фэдэу культурэм, къэбарлгы-гъэлэс амалхэм афэгъэхьыгъэ къэтынхэри телеканалым шагъэхъабырхэштхэ, неущ кышыублагъэу цыфхэм ахэм уасэ афа-шышъушты.

МЭШЛЭКЪО Саид.

• Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр •

псауныгъ

Къадэхъугъэр маклэп, пшъэрылгыкълэхэри цыкълухэп



Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэ-нымклэ икълулыкъу аужы-рэ илэсхэм зэхъоклы-ныгъэу фэхъугъэхэм уагъэгъушхоми, шыкла-гъэу шылэр джыри ма-клэп. 2012-рэ илэ-сым изэфэхьысыжъхэм ыкли 2020-рэ илэ-сым нэс мы къулыкълу хэхъоны-гъэу ышлынэу агъэнафэ-хэрэмклэ Программэу республикэм ыштагъэм щатегушылагъэх Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымклэ и Министрствэ иколлегии изэхэсыгъоу бэмышлэу шылагъэм.

Коллегием къырагъэблагъа-гъэх республикэм илэзэпэхэм яврач шъхьалэхэр, профсоюз комитетхэм ятхьаматэхэр. Иоф-тхьабзэм хэлэжъагъ вице-пре-мьерэу Алексей Петрусенкэр. Коллегиер зезышгъэ министр-рэу Мэрэтыкыо Рустем гушылэр А. Петрусенкэм зырым, рес-публикэм и Лышъхъэ ыцлэклэ къафэлъэуагъ ялофшлэн шлуа-

реждениеу республикэм илэхэм яматериальнэ-техническэ зытет зэхъоклыныгъэшлэхэр зэрэфэхъу-гъэхэр, ахэм яшлуагъэклэ цыф-хэм медицинэ илэнылэгъоу агъо-тырэм идэгъугъэ зэрэхъагъагъэр, узхэр нахъ пасэу кыхэгъэщы-гъэнхэм иамалышлэхэр зэрэшы-лэхэр. Демографием ылъэныкыо-клэ узыгъэгъушлон пчъагъэхэр шылэхэми (2012-рэ илэ-сым республикэм сабыи 5700-рэ кышыхъугъ, ар 2011-м къэхъу-гъагъэм нэбгыри 189-клэ на-хьыб), Иофхэм язытет джыри «дэгъу» плоным пэчыжъэу ми-



гъэ кыгъэу зэхашчэнэу ыкли кы-луагъ псауныгъэр къэухъумэгъэ-ным епхыгъэ Иофыгъохэм сы-дигъуи Тхьакълушынэ Аслъан ыналэ зэрэтыригъэтырэр. «Ащ ишыхъат, — кыхыгъэщыгъ вице-премьерым, — «2020-рэ илэ-сым нэс АР-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымклэ икълулыкъу хэхъоныгъэу ышлэштхэр» зыфи-лорэ Программэр Москва кы-шцаухъумэн зэралэкыгъэр, ащ кышыцлэлыгъэгъэ Иофыгъохэр игъоклэ зэраштагъэхэр.

Псауныгъэр къэухъумэгъэ-нымклэ республикэу къулыкълу илофхэм язытет игъэклотыгъэу кытегушылагъ министрэу Мэрэ-тыкыо Рустем. Ащ ипсалэу шы-хыгъэуэфыкыгъэ медицинэ уч-

нистрэм кыхыгъэщыгъ. Ащ лъа-псэу фэхъухэрэм ащыщэу ыкли анахъ шъхьалэу ылытагъ поли-клиникэхэм ялофшлэн зэрэхэ-щагъэр, уз хьылгъэ зилэхэм ме-динэ илэнылэгъоу арагъэгъо-тырэм уигъэрэзэнэу зэрэчымы-тыр, санаторнэ-курортнэ Изэныр сымаджэхэр зышкы игъэуцожьы-гъэнымклэ икълу фэдиззу агъэфедэн зэрэмылэкырэр.

2020-рэ илэ-сым нэс мы къу-лыкълу хэхъоныгъэу ышлэштхэм я Программэу вице-премь-ерым зигугъу кышышгъэм ми-нистрэр нэужым кытегушылагъ. Ащ (Программэм) пшъэрылэ шъхьалэу илэр цыфхэм меди-цинэ илэнылэгъоу арагъэгъотырэм идэгъугъэ зыкыгъэлэтыгъэныр,

Изэн Иофтхьабзэхэм нахъ шлуагъэ къатэу зэхэщэгъэнхэм иамалхэр зехъэгъэнхэр ары. Пэшлоры-гъэш Иофшлэным профилакти-кэм нахъ мэхъанэ етыгъэныри Программэм кыделъытэ.

Иофыгуакулэу зэшлуахынэу щытхэу министрэм кыхыгъэ-щыгъэхэм ащыш Мыекъуапэ иполиклиникэхэм ялофшлэн зэ-хъоклыныгъэ зэрэфашыштыр, «межтерриториальнэ амбулатор-нэ гупчэ» зыфалорэр зэрэхэщэ-штыр. А гупчэм цыфым иуз гъэунэфыгъэным епхыгъэ Иоф-шлэнхэр жъугъэу шагъэцэклэ-штых, улплэкълун зэфэшъафы-бэ ащ щарагъэкълун алъэкълэу гъэ-псыгъэшт. Адыгэкълэ исымэ-джэщ гемодиализым иотделе-ние кышыцэуахынэуи Про-граммэм кыделъытэ.

Республикэм и Лышъхъэ лъэшэу ыналэ тырегъэты фэгъэ-клотэныгъэ зилэ цыфхэм Изэгъу уцэу ящыклагъэр игъом ягъэгъо-тыгъэным. А Иофыгъом изэшло-хын пэлуагъэхъаным фэшл рес-публикэ бюджетым мы илэ-сым сомэ миллион 74-рэ кыхагъэ-кълэнуу рахъуэхъэ. Ар 2012-м къа-тлупшыгъагъэм миллион 22-клэ нахьыб.

Коллегием изэхэсыгъо щате-гушылагъэх нэмыкл Иофыгъоу къулыкълуемклэ, ар зыфэлэжъэрэ цыфхэмклэ мэхъанэшхо зилэхэм ыкли ахэм афэгъэхьыгъэ уна-шъохэри ашыгъэх.

ЖАКЪЕМЫКЪО Аминэ.
Сурэтхэр Ишъынэ Аслъан тырихыгъэх.

Яшлэныгъэхэмклэ зэдэгощагъэх

Непэрэ шапхъэхэм адиштэрэ информацийнэ шыкълэхэр геологием, геофизикэм ыкли геологием ащыгъэфедэгъэнхэм фэгъэхьыгъэ Дунэе шлэныгъэ-практическэ конференцие мы мафэхэм Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым кышыцэуахыгъ. Инженер-эко-номическэ факультетымрэ эко-логиемклэ факультетымрэ Иоф-тхьабзэм клэщакло фэхъугъэх. Хабзэ зэрэхъугъэу, илэситлум кыкълэцл ар зэ зэхашч. Апэрэу 2009-рэ илэ-сым рагъэклоклэ-гъагъ, мыгъэ я 3-у зэрэугъои-гъэх.

Дунэе шлэныгъэ-практиче-скэ конференцием Абхъазым, Москва, Къэбартэ-Бэлыкъларым, Санкт-Петербург, Таганрог къа-рыкыгъэу лыкълэхэр хэлэжъа-гъэх.

Абхъаз къэралыгъо универси-тетым, Москва икълэрылгыо ин-дустриальнэ университет, Уры-сые къэралыгъо гидрометеоро-логическэ университетым, шлэныгъэхэмклэ Урысые ака-демием игеофизическэ гупчэ, космическэ ушэтынхэмклэ ин-ститутым, Адыгеим иапшъэрэ еджаплэхэм Иоф ащызышлэхэу физикэмклэ, хьисапымклэ, био-логиемклэ докторхэм, кандидат-хэм, профессорхэм научнэ кы-хэхыгъэу, улплэкълун гъэшлэгъо-нэу ашыгъэхэр къалотэгъэх, ащ-клэ зэхэхьэм къэкълотлагъэхэм адэгощагъэх. Адыгеим шышхэми шлэныгъэу алэкълэхэр къыралотыкыгъэх. Джырэ уахътэм тио-хэбзэ зэхъоклыныгъэу шыхъухэ-рэм, гумэкыгъоу кызыдихьыхэ-рэм кызыэрэугъоигъэхэр атегу-шылагъэх, гупшысакълэхэмклэ зэ-хъожыгъэх.

Мыекъопэ къэралыгъо техно-логическэ университетым инже-нер, эколог, технолог сэнэхъат шыззыгъэгъоты зышлоигъоу кычлахъэрэр маклэп. Апшъэрэ курсхэм ашеджэрэ студентхэри, аспирантхэри Иофтхьабзэм къырагъэблагъагъэх, гъэшлэгъонэу бэ ахэм зэхыхыгъэр.

Конференцием кыдыхэлъыта-гъэу ащ хэлэжъагъэхэм нэужым секциехэмклэ гошыгъэхэу Иоф ашлагъ, яшлэныгъэхэмклэ зэдэго-щагъэх.

ПАТЫКЪО Анет.

Социальнэ Ioфыгъохэм язэшIoхын анахь шъхьаIэхэм ащыш

Урысыем иполитическэ партиуе «Единэ Россием» и Тхьаматэу Д. Медведевым и Шъолгыр общественнэ приемнэу Мыекьюапэ дэтым Къэралыгъо думэм идепутатэу Натхьо Разыет бэмышIэу Адыгеим щыпсэухэрэм ащыIу-кIагъ.

Депутатым кыфекIоллагъэхэм ащыш сабыибэ зилэ ныр. ПсэупIэ зэригъэгъотынымкIэ бзылфыгъэм субсидие кыратыштыгъэп. Ащ фэшI Урысыем шъолгыр хэ-хьоныгъэхэмкIэ и Министерствэ хыкумым рити, бзылфыгъэм а Ioфыр кыыхыгъ. Арэу щыт нахь мышIэми, Москва щылэ къэралыгъо кьулыкьу заулэхэм апкъ кыкIэу хыкумым ышIыгъэ унашгом игъэкIэн лыкIуатэрэп. Р. Натхьом сабыибэ зилэ ным игумэкIыгъохэм зашигъэгъозагъ ыкIи мы Ioфыгъом федеральнэ екIолакIэ

фишIынышъ, IэпыIэгъу кызэрэфэхьуштыр рилуагъ.

Джащ фэдэу поселкэу Подгорнэм дэт унэжэу кызэхэоным ищынагъо шыIэм щыпсэухэрэм депутатым зыкыфагъэзагъ. Мы зэлукIэгъур мыхэмкIэ ятIонэрэигъ. Бысымхэр зыщыпсэухэрэ унэу кьат пчъагъэу зэтетыр Урысыем имэкъумэш академие ибаланс хэтыгъ, ау ащ гъэцкIэжынынхэр рашылIэнхэр е нэмыкI чIыпIэ ащ щыпсэухэрэр агъэкошнынхэр бюджетым кыдыхэлъытагъэп. Ащ кыыхэкIыкIэ хэбзэгъуцугъэу шыIэм кызэрэдилыгъэрэм тетэу муниципалитетым унэр ыгъэцкIэжынымкIэ е ащ щыпсэухэрэр нэмыкI псэупIэм ыгъэкошнынхэмкIэ фитыныгъэ иIэп. Хыкумым унашгоу ышIыгъэмкIэ, кьат пчъагъэу зэтет унэр муниципальнэ гъэпсыкIэ зилэ «Кьалэу Мыекьюапэ» и Администрацияе ратыкьын фэ-ягъ, ау ари жъажэу лыкIуатэ-щтыгъэ. Нэужым депутатым рес-

публикэ прокуратурэм зызыфе-гъазэм, охьтэ кIэкIым кыкIоцI ар гъэцкIагъэ хьугъэ. Унэжым ущыпсэунымкIэ щынагъо щылэ-мэ джырэ уахьтэ межведомствен-нэ комиссием еуплэкIу. Хэбзэ-гъэуцугъэу шыIэр амыукьоу мы Ioфыр зэшIoхыгъэ хьуным фэшI ащ ыналэ зэрэтыригъэтыштымкIэ Р. Натхьом бысымхэр ыгъэгугъа-гъэх.

ЗэлукIэгъум кьекIоллагъэхэм янахьбэр зыгъэгумэкIыштыгъэр псэупIэ зэрамыIэр е ащкIэ ама-лэу ялэхэр нахьышIу шIыгъэнхэр, кIэлэцIыкIу джэгупIэхэм яшIын арых.

— Адыгеим щыпсэурэ цIыф-хэмкIэ анахь шъхьалэу щытыр социальнэ Ioфыгъохэм язэшIoхын ары. ЗэлукIэм кьекIоллагъэхэм ащышбэм яфитыныгъэхэр хы-кумым щаухьумэнхэмкIэ гъэхьэ-гъэ гъэнэфагъэхэр ашIыгъэх, ау ащ унашгоу щаухыгъэр бэрэ амы-гъэцакIэу кыыхэкIы. А лъэныкьо-ми тыналэ тедгъэтын фае, — кы-луагъ Натхьо Разыет.

КИАРЭ Фатим.

Хэлэжъэщтхэм джыри зарагъэтхышъушт

ОриентированиемкIэ Урысыем и Мафэ кыды-хэлъытагъэу мы мазэм и 26-м спортивнэ ориен-тированиемкIэ Урысые зэнэкъокьухэу «Россий-ский Азимут — 2013» зыфилохэрэр Мыекьюапэ щыкIощтых. А мафэм къэралыгъом икьэлэ 50 фэ-дизмэ фэдэ Ioфтхьабзэхэр ащызэхашэщтых. Ти-республикэ зыщызыушэтышхэм япчъагъэ нэгы-рэ минырэ ныкьорэм кьехьушт.

Зэнэкъокьум хэлэжъэ зы-шIoигъохэм спортивнэ ориен-тированиемкIэ Федерациеу АР-м шыIэм мы мазэм и 23-м нэс мыщ фэдэ Интернет-адресымкIэ зыфагъэзэн фае: <http://orgeo.ru/event/469>.

Республикэм е къэралы-гъом инэмыкI чIыпIэ щыпсэ-ухэу зыныбжъ илъэси 10-м на-хьыбэ хьугъэхэр зэнэкъокьум хэлэжъэнхэ альэкIышт.

«Левый берег» зыфиорэ рестораным ыкIи «Мэздах» екIурэ дэкIояпIэм азыфагу

кыдыфэрэ чIыпIэм мэфэкI шIыкIэм тетэу сыхьатыр 11-м ыныкьом зэнэкъокьур кыы-щызIуахышт. Аныбжъ елгы-тыгъэу гошыгъэхэу ушэтын-хэр сыхьатыр 11-м аублэ-щтых.

Куп пэпчэ апэрэ — ящэнэ-рэ чIыпIэ кышчыдэзыхышхэр медалхэмкIэ, дипломхэмкIэ, гукъэкIыжъ шIухьафтынхэм-кIэ ыкIи Урысыем спортым-кIэ и Министерствэ кыдыгъэ-кIырэ нэпэеплэхэмкIэ агъэ-шIoштых.

УСПЕНСКЭ РАЙОНЫМ КЪЫРАТХЫКIЫХЭРЭР

Зэшыпхъухэр

Сыадыгъэш, ащ сырэгущо. Сызщыпсэурэри адыгэ чIыгу, дахэ. Ау сыгу кьео Адыгэ Рес-публикэм тыкызэрэхимыубы-тэрэр. Адыгэ кьуаджэ пэпчэ слъэгъунэу сыфай. Кошхьабл, Блащэпсын, Мамхыгъ, Еджэр-кьуай — мыхэм сащылагъ, лъэ-шэу сыгу рихьыгъэх.

Сыщымылагъэми, сэшIэ кьуа-джэу Пшыкьуйхьаблэ зэрэда-хэр. ЦIыф дэгъубэ ащ зэрэдэ-сыр. Ахэм ащыщых Шэуджэн зэшыпхъухэу Светланэ, Риммэ ыкIи Аминэт. Ахэр Шэуджэн За-урбэчрэ Мерэмэ апхъух. Пшъащгъэхэм янэ-ятэхэр шы-Iэжъхэп, Тхьэм джэнэт кьарет.

Светланэ Теуцожьмэ ахэ-хьагъ. КIэлэгэгъэджэ училищым ыуж ащ Адыгэ къэралыгъо кIэ-лэгэгъэджэ институтым филоло-гиемкIэ ифакультет кыухыгъ, илъэс 48-рэ хьугъэу Ioф ешIэ. Методист, апшгъэрэ категорияе зилэ КIэлэгэгъэджэ. Адыгэ Рес-публикэм КIэлэгэгъэджэхэм язэ-нэкъокьоу щыкIохэрэм пчъа-гъэрэ текIоныгъэ кьащыдихыгъ, Президентым игрант 2008-рэ илъэсым кыыхыгъ. Ащ ыпэкIэ Адыгэкьалэ ианахь КIэлэгэгъэджэ дэгъоу шалъытагъ. Светланэ Адыгэ КIэлэгэгъэджэ колледжым джы Ioф шешIэ, щытхъу пхъэм-бгъум исурэт тет.

Риммэ Хьатххэм ахэхьагъ. Илъэс 42-м кьэхьугъэу ащ кIэ-лэгэгъэджэу Ioф ешIэ, адыга-бзэмкIэ регъаджэх. Исэнэхьат-кIэ анахь дэгъухэм ари ащыш. Урысыем народнэ просвещени-емкIэ Риммэ иотличник. Рес-публикэм адыгабзэмрэ литера-турэмрэкIэ икIэлэгэгъэджэ анахь дэгъоу 2006-рэ илъэсым шалъы-тагъ. Апшгъэрэ категорияе зилэ КIэлэгэгъэджэ. Методическэ объ-единением ипаш, адыгабзэм-кIэ IэпыIэгъу тхыль кыдыгъэ-кIыгъ.

Ахэм ашыпхъоу Аминэт Мэщ-башIэхэм яныс, илъэсыбэ хьу-гъэу Шъхьашэфьжъ дэт гурыт еджапIэм адыгабзэмкIэ щыре-гъаджэх. Илъэс 39-рэм кыы-кIоцI ащ IoфшIэкIэ амалыбэ

кызыIэкIыгъэхьагъ. Икабинет районым итхэм анахь зэтэгъэ-псыхьагъэу альытэ. Аминэт Адыгэ Республикэм изаслужен-нэ КIэлэгэгъэджэ. 2007-рэ илъэ-сым Урысыем икIэлэгэгъэджэ дэгъумэ ахэфагъ. Апэу районым текIоныгъэр кышчыдихыгъ, хэ-куми ащытекIуагъ, Москва агъэкIогъагъ.

КIэлэгэгъэджэм мастер-клас-схэр кьашитыгъэх кьалэхэу ТIуапсэ, Апшеронскэ, Гелен-джик, Адлер яеджапIэхэм. Мо-сква, Краснодар, Мыекьюапэ, Успенскэ, Ермэлхьаблэ гъэсэны-гъэмкIэ якьулыкьухэм кыбра-тыгъэхэу КIэлэгэгъэджэм щытхъу тхылыбэ иI.

Аминэт ишъхьэгъусэу Мэщ-бэшIэ Налбий адыгабзэмкIэ илъэс 37-рэ ригъэджагъэх. Адыгэ КIэлэгэгъэджэ институ-тым филологиемкIэ ифакультет ащи кыухыгъ, илъэсыбэри па-щэм игодзагъ. ИлъэситIукIэ узэкIэлэбжъмэ Налбий кьод-жэ администрацием ипашэу хадзыгъ. Ащ ятэшэу Мыхьамэт (джы шыIэжъэп) илъэс 40-рэ еджапIэм адыгабзэмкIэ щыри-гъэджагъэх. Арышъ, МэщбэшIэ унагъор адыгабзэм хьалэлэу фэ-лэжъагъ.

Шъхьашэфьжъ дэт еджапIэм музей гъэшIэгъон иI. УзычIа-хьэкIэ кычIэкIыжыгъуай. Ар зыгъэпсыгъэр Аминэт ары. Ти-кьуаджэ гъогоу кыкIугъэр, Iэ-мэ-псымэу адыгэмэ ялагъэхэр, адыгэм икультурэ зэрэпсаоу мыщ нэрылгъэу кышчыпфэхьу. Хьарзынэшхэм кьахэхыгъэ до-кументхэр, заом шылагъэмэ яписьмэхэр, Афганистан кызэ-огъэ кIалэмэ ясурэтхэр, цIыф пэрытхэу кьуаджэм щыпсэ-угъэхэм ыкIи щыпсэухэрэм ясү-рэтхэр мыщ чIэлъых. Музеир бэрэ хагъэунэфыкIыгъ, дипло-мэу кыфагъэшгошагъэри ма-кIэп.

Аминэт Ioфэу зэшIуихырэр бэ, ащ лъэшэу тыфэраз.

НАРТ Амин.

Шъхьашэфьжъ, Успенскэ район.

ПЕНСИЕХЭМКIЭ ФОНДЫМ ШЪУЩЕГЪЭГЪУАЗЭ

ЯубилейкIэ кьафэгущIoшт

Зыныбжъ илъэс 90-рэ хьугъэ-хэу ыкIи ащ нахьыжъхэу Адыге-им щыпсэухэрэ нэгырэ 13-мэ Урысые Федерацием и Прези-дент жьоныгъуакIэм ямэфэкI-кIэ кьафэгущIoшт. Ахэр зэкIэ Хэгъэгу зэшхом хэлэжъагъэх.

Илъэсыбэ кьэзыгъэшлагъэхэм хэгъэгум илышхьхэ кызэрафэ-гушIорэр бэшлагъэу шэны хьу-

гъэ. Ащ лъапсэ фэхьу Пенсие-хэмкIэ фондым Адыгэ Респуб-ликэмкIэ и Кьутамэ мазэ кьэс ифэшшошэ кьэбархэр зэпхыны-гъэм кьэухьумэгъэ иканалкIэ Урысые Федерацием и Прези-дент и Администрациие зэрэлы-гъэлэсыхэрэп.

Джащ фэдэу ПенсиехэмкIэ фондым Адыгэ РеспубликэмкIэ

и Кьутамэ ипашэу Кьулэ Аскэр-бийрэ ПенсиехэмкIэ чIыпIэ кьу-лыкьухэм япашэхэмрэ респуб-ликэм щыпсэухэу зыныбжъ илъэси 100 хьугъэхэм ыкIи ащ нахьыжъхэм ренэу афэгущIoх. Ахэм афэдэхэу лъытэныгъэ зы-фашIыхэу жьоныгъуакIэм зыфэ-гушIoшхэр нэггыриплI мэхьух, тIумэ аныбжъ илъэсишъэ хьушт.

Ыныбжъ илъэси 105-рэ хьугъэ

Джэджэ районымкIэ пстэуми анахьыжъэу Федора Румбешт ыныбжъ мэлылфэгъум илъэ-си 105-рэ хьугъэ. Ар кьутырэу Вольнэ-Веселэм шэпсэу. Кыы-зыхьугъэр илъэси 105-рэ зыщы-хьугъэ мафэм фэгущIoхэ ашIoи-гъоу ащ ыдэжэ кIогъагъэх Пен-сиехэмкIэ фондым и ГъэIоры-шIапIэу Джэджэ районым шы-Iэм ипашэу, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатэу Борис Василенкэмрэ ащ иIoфшIэгъухэмрэ.

Федора Степан ыпхьур 1908-рэ илъэсым станицэу Дондуков-скэм кышчыхьугъ. ИшыIэныгъэ зэрэпсаоу кызышчыхьугъэ рай-оным шыхьыгъ. 1930-рэ илъэ-сым чIыпIэ колхозу «Красное

Знамя» зыфиIорэм IoфшIэныр щыригъэжъэгъагъ, нэужым Ки-ровым ыцIэ зыхьырэм щылэ-жъагъ. Заом илъэхьанэ, нэмыщ-хэр хэкум кызыхьыгъэгъэхэ пла-лгъэр хэмытэу, игупсэ колхоз зы-шъхьамысыжъэу Ioф щышлагъ, ТекIоныгъэм и Мафэ кызызри-гъэблэгъэщтым фэлэжъагъ.

Хэгъэгу зэшхом хэлэжъэгъэ ишъхьэгъусэу 1976-рэ илъэсым зидунай зыхьожыгъэ Василий Румбештрэ лъфыгъитIу зэда-плугъ. Джыдэдэм Федора Рум-бешт пхьорэлъфи 7, ахэм кьа-кIэхьухьагъэхэу 10 ыкIи аужы-рэхэм кьакIэхьухьагъэхэу 6 иI. Ухэтми ащ фэдэ байныгъэм укIэхьопсы хьушт.

ПенсиехэмкIэ фондым Адыгэ

РеспубликэмкIэ и Кьутамэ ипа-щэу Кьулэ Аскэрбий, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Со-вет — Хасэм, ежэ зипэшэ Ioфы-шIэхэм ацIэкIэ Борис Василен-кэр гуфэбэныгъэ хэлъэу зимэфэ-кIым фэгущIуагъ, псауныгъэ пы-тэ иIэнэу, игъот кышчымыкIэ-нэу филуагъ, кьэгъэгъэ Iарамрэ теxо фабэрэ шIухьафтынэу ри-тыгъэх.

ЗэрашымыгъушхэрэмкIэ зыгу инэу кьыдашэгъэ бзылфы-гъэмрэ ащ ыпхъоу зыныбжъ илъэс 84-м нэсыгъэмрэ хьакIэу афэкIуагъэхэм ордэ чэф кьафа-луагъ. А мэфэ дэдэм муници-пальнэ чIыпIэ хабзэм ипашэхэм-рэ общественностым иллыкIо-хэмрэ зимэфэкIым ыдэжэ шы-лагъэх, фэгущIуагъэх, агъэчэ-фыгъ.

ПенсиехэмкIэ фондым Адыгэ РеспубликэмкIэ и Кьутамэ ипресс-кьулыкьу

Ны-тыхэм афэкIo

Лъытэныгъэ зыфэтшIырэ ны-тыхэр! Шъуисабыйхэм велоси-пед, мопед е скутер афэшъушэ-фы зыхьукIэ шъугу кьэжъугъэ-кIыжъ ахэр кIэлэцIыкIухэмкIэ зэрэмышынэгъончъэхэр. Гьогу-рыкIоным ишанхьэхэр зымы-шIэхэрэм ахэр агъэIорышIэхэ-нэу щытэп.

ГьогурыкIоным ишанхьэхэм кызырэдальгъэрэмкIэ, машинэ-хэр зэрыкIохэрэм велосипедым тесхэу кышчекIокIынхэ фитхэр зыныбжъ илъэс 14-м нэсыгъэ-хэр, мопедкIэ е скутеркIэ — илъэс 16 хьугъэхэр арых. Зи-гугу кьэтшIыгъэ транспортыр

зыгъэфедэхэрэм гьогурыкIо-ным ишанхьэхэр шIокI имыIэу ашIэнхэу, транспортым, лъэс-рыкIохэм, нэфрыгъуазэхэм альы-плээнхэу щыт, ежъхэми агъэзэн е кьэуцунхэ хьумэ тэрэзу кьа-гъэлэгъошъун фае. Сабыйхэм яцIыкIугъом кышчыублагъэу агурыжъугъалу зигугъу тшIырэ транспортыр гьогухэм ашагъэ-IорышIэн зыщыфэе ныбжьыр, ащ пае шапхьэхэр дэгъоу ашIэн-хэ зэрэфаер.

ИшIэныгъэкIэ щынэгъон-чъэу шъуисабый велосипедыр, мопедыр е скутерыр зэригъэIо-рышIэшъуштымкIэ шъуицыхьэ

темылтымэ, ахэм ящэфын нахь класэ шъушIыным шъуегупшы-сэмэ нахьышIу.

ГьогурыкIоным щынэгъон-чъэнымкIэ АР-м иинспекции игъогу-патруль кьулыкьу ибата-льон шъхьаф ны-тыхэм зафегъа-зэ зыныбжъ имыкьугъэ сабий-хэм гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъом нахь гъэлъэшыгъэу альыплээн-хэу, яуахьтэ афызэхашэнэу ыкIи зигугу кьэтшIыгъэ транспортыр арамыгъэгэгъфедэнэу.

ГЪОМЛЭШК Адам.

Полицием имайор, АР-м гьогурыкIоным щынэгъон-чъэнымкIэ и ГъэIорышIа-плэ ибатальон шъхьаф иапэ-рэ ротэ икомандир.





Хэгъэгу зэошхом Теклоныгъэ кызыщыдахыгъэр илээс 68-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхьыгъэ автопробег Адыгэкъалэрэ Теуцожь районмрэ ялыкloxэр зэхэтхэу зэхэщэгъагъ.

Мыщ тыхэлэжъэнэу пчэдыжым Адыгэкъалэ тыкызыссым, ащ имэрэу Хьатэгъу Налбий илофшлэгъухэр игъусэхэу заом иветеранхэм ахэтыгъэх. Ахэр зэрэхъуштыгъэхэр нэгырищ — Чэтыжъ Исмахыл, Иэшынэ Сэфэрбий, Кочик-Оглы Борис. Автопробегым хэлэжъэштхэ автомашинэ 20-м кхэхъурэмэ быракъхэр, транспарантхэр агошлагъэхэу шытыгъэх. Медицинэм илофышлэхэри тэлэгъух. Бэрэ пэмылэу Теуцожь районм иадминистрацие ипашэу Хьачмамыкxо Азэмат зипэшэ купышхори кхэсыш, ГИБДД-м икхулыкхушлэхэр тапи таужи итхэу автоколоннэу машинэ псынклэ 30-м ехэу зыхэтхэр Краснодар клорэ гъогушхоу М-4 «Дон» техъэ.

Апэу быракъ плыжьхэр зышыбыбэтэхэрэ автомашинэхэр Лахышкыуае зыдэшысыгъэ чыплэм кхышэуцух. Заом шыфэхыгъэхэм ясаугъэт еклурэ гъогум ыбгъуитлуклэ дахэу фэгъэхэ клэлэджэкxо нэгущло цыкxуэху шытхэм таклоцхырэклыш, кхэшыхьагъэм тыдэхъэ. Фэхыгъэхэм зы такыкхэ афэшыхьагъэх, саугъэтым кхэгъагъэхэр клэралхьэх, ащ клэрытхэу сурэтхэр зытырарагъэхых, салют афаты.

Ащ ыуж автопробегым хэлажъэхэрэ Лъэустэнхьаблэ дэхьагъэх. Шыфыбэу кхэзэрэу-гъоигъэхэм шлуфэс арахыгъ, Советскэ Союзым и Лыхъужэу Бжыхьэкxо Кхымчэрые ыкли чылэм шышхэу фэхыгъэхэм ясаугъэтхэм кхэгъагъэхэр аклэралхьагъэх, зы такыкхэ афэшыхьагъэх. Нэужым кхэгъэзэжыи, кхутирэу Псэкху-псэ, кхуаджэхэу Хьалэкхуае, Шыхьанчэрыехьаблэ зыдэшысыгъэ чыплэмэ лухьагъэх. Ахэм тазышлэм анахь гъэкxлэрэклэгъэу, Волгоград дэт Мамаев-гуашхьэр угу кхыгъэкxоу тлэгъугъэми игугъэу кхэтишын. Ар Хьалэкхуае шышэу Лыхъэсэ Чэсэбий ежъ имылыкxуклэ икходжэгъухэу заом шыфэхыгъэхэм афаригъэшыхьагъэ мемориальнэ комплексыр ары. Ари бгышхьхэм тет. Ащ удэ-

кxоэфэ бгъуитлэмэ ащызэ-пэлутхэ клэлэ-еджакxо хэм ашхьагъ шьо зэмылэужыгъохэр зилэхэ быракъ дэхэшхохэр щэбыбатэх. Фэхыгъэхэм ацлэ-алгэкхуацлэхэр зытетхэгъэ саугъэтэу кхэшыхьагъэхэм топыр дэт. Зэкxлэри дэхэ дэхэу гъэпсыгъэ.

Советскэ Союзым и Лыхъужэу Нэхэе Даутэ исаугъэтэу Очэпшые дэтым автопробегым цыфыбэ кхышэжэ-штыгъэ. Лыхъужым исаугъэт кхэгъагъэхэр клэралхьагъэх, зы такыкхэ фэшыхьагъэх, шлуклэ агу кхэгъэкxыжыгъ, нэпэплэ сурэт зытырарагъэхыгъ. Ащ кхызылокxыжхэм кхуаджэм икxлэ пугъэхэу заом шыфэхыгъэхэм ясаугъэтэу чылэ гупчэм итым клэрыхьагъэх, афэшыхьагъэхэм фэгъэхыгъэ логыгъохэр шызэрахьагъэх. Кхутирэу Очэпшыяклэм дэт кхэхалхэу партизанхэу нэмышхэм аулыкxыгъэхэр зыдалхьагъэхэми шылагъэх.

Автопробегым хэлажъэхэрэ кхызежъэхэм занклэу кхэсыгъэх Нэшхукуае, етланэ Джэджэхьаблэ. Лыгъэчэе заом илэхьан тишхьафитныгъэ икхэушхуэмэн пае зыпсэ зыгъэтхылыгъэхэм ясаугъэтхэу ахэм адэтхэм кхэгъагъэхэр аклэралхьагъэх, ащыфэшыхьагъэх, нэпэплэ сурэт шызтырарагъэхыгъ. Ленинхьаблэ зыдэшысыгъэми шылагъэх.

Адыгэкъалэрэ Теуцожь районмрэ зызэхэтхэми, шхьафшхьафэу псэунхэу зыхьугъэхэми кхашегъэжъагъэу тлуми илээс кхэс Теклоныгъэм и Мафэ автопробегхэр ащызэхэ-шхэ. Тэшлэ ыпшэкxлэ зигугъу кхэтишыхьагъэх чылагъохэм автопробегхэм ахэлажъэхэрэ ренэу зэрадахьэштхыгъэхэр. Заор кхызежъэм ахэм адашыгъэр зыфэдиыри, кхэзымыгъэзэжыгъэхэм япчъагыи илээс зэфэшхьафхэм тигъэзет кхидгъахэу кхыхьагъэх. Ау лэрышхы агъэпсы зэхьум кхэгъэ-кошчыгъэгъэ кходжэ цыкxоу Ленинхьаблэ зыдэшысыгъэм илээс заулэ хьугъэу саугъэт



щагъэуцугъэми, мыщ автопробегыр кхыдахэу зыкли кхыхьагъэх.

Ленинхьаблэ инахьыбэр зыдэкxожыгъэр Адыгэкъал. Ащ имэрэу Хьатэгъу Налбий ленинхьаблэ клалэхэм Мыгу Адамэ яклэшакxоу зыфагъази, автопробегым хэлажъэхэрэ якхуаджэ зыдэшысыгъэм дахьэхэмэ, заом шыфэхыгъэхэр агу кхэгъэкxыжыгъэхэм зэрэ-шлоигъор раокxыгъ. Адрэми игъокxлэ кхадыригъэштагъ ыкли кхалэмрэ районмрэ зэхэтхэу зэхэщэгъэ автопробегыр мыщи шылагъ.

А юфыр мыщ зэрэщыкxуагъэм игугъу кхэтишыхьым ыпкxлэ а чылэ цыкxлур зыфэдагъэм, заор кхызежъэм зэрэпсэ-угъэм, ащ ыгъэкxуагъэхэр, кхэ-зыгъэзэжыгъэхэр зыфэдишхэм клэкxлэу шыуащыдгъэгъэзэн.

Автопробегым хэлажъэхэрэ саугъэтэу зкxоллагъэхэм зэрэ-тетхэгъэмкxлэ, Ленинхьаблэ шылэ зыхьугъэр 1928-рэ илээ-сыр ары. Ащ дэсыгъэхэр зы-ми кхыкxыгъагъэхэп. Ахэр зэкxлэ Джэджэхьаблэ шышыгъэх. Чыплэр дахэу, ушыпсэунклэ дэгъоу, узэшхошт псыр кхызе-рыпхышт псынэри шыхьагъэхэу шытыгъэти, унэгъо 50 хьухэу Пшышэу Юшэу Ютхысхьагъа-гъэх. Зэгурложхьэхэу шылагъэх, дэгъоуи лажэштхыгъэх, цыфгъэсэгъаби, цлэрыуаби кхы-дэкxыгъ. Тутыныр зыгъэбагъо-штыгъэхэр Лыхъурэе Мары-ет, Хьашхьуанэкxо Нурыет, Мыгу Нурыет. Былымыхьагъэхэу Нэхэе Щэбанэ, Джармэкxо Ас-кэр, Хьут Мэртэджанэ, шофе-рру Мыгу Рэмэзанэ ящытхэу арагъалоштыгъ.

Кхуаджэм иапэрэ клэзэгъэ-джагъэх, егъэджэн-пхуныгъэм

егъашлэм пылгыгъэх Хьутыжъ Милание, Дэрбэ Сахьидэ, Хьашхьуанэкxо Хьамидэ, Дэрбэ Хьангуащэ, Джармэкxо Хьаджфатимэ, Тхьазфэшлу Фатимэт, Мыгухэу Муслымэт, Сэфэрбий. Кходжэ советхэм ятхьамэтагъэх Мыгухэу Хьаджэсэлымэрэ Аслъанчэ-рыерэ.

Хьутыжъ зэшхэу Азмэт милицие иполковник, хэкум кхэралыгъо кxоцл логхэмкxлэ игъэлорышлэпшэ ипашэ иго-дзагъ, Рамзинэ Теуцожь ыкли Шэуджэн райисполкомхэм ятхьамэтагъ, Кимэ АКЪУ-м иректорыгъ. Дэрбэ Исмахылэ колхозым иветеринар шхьхэ-лагъ. Мыгу Ахьмэт журналист бэлахыгъ, «Адыгэ макъэм» илофышлагъ, Теуцожь Хьабибэ Урысыем итхакxо хэм я Союз хэтыгъ. Мыгу Юныс колхозым ибухгалтер шхьхэлагъ. Кхуаджэм иефэндыхьагъэхэр Мыгу Османхьаджэр, Дэрбэ Якхуб, Хьашхьуанэкxо Уцу-жыкху, Мыгу Мыхьамчэрий.

Заор кхызежъэм унэгъо 50 нахь мыхурэ кходжэ цыкxлум икxлэ 70-рэ фронтым лухьагъ. Ахэм ащышэу лыгъэчэе заом шыфэхыгъэр нэгырэ 51-рэ. Лыхьукxлэ Ибрахымэ икxлэх заом ыгъэкxогъагъ, кхэзыгъэ-зэжыгъэр Алихьан закху. Адрэ-рхэр — Махьмуди, Хьаджмо-си, Ахьмэди (полкым иштаб ипэшагъ), Абузэчыри, Щамсу-дини (ротэм икомандырыгъ) фэхыгъэх. Хьутыжъ Шыхьан-чэрые икxлэпллэ шышэу кхэ-зыгъэзэжыгъэхэри Нэкxэрэ за-кху. Наурзэхэм яклэлипллэу заом агъэкxуагъэхэм ащыш горами кхыгъэзэжыгъэгъ, лэ-кxор клодыгъэ.

Заор аухи, теклоныгъэр кхы-зыдахым бгъэхэлхьхэ лъаплэ-хэр шлэтхэу ахэлхэу ячылэ гупсэ кхыдэхьажыгъагъэх, нэмыщ техакxо хэм зэшагъэ-кxогъэ кхызмэтыр зыпкх игъэ-уцожыгъэхэм хьалэлэу фэ-

лэжъагъэх Хьутыжъ Мосэ, Хьокxо Сахьидэ, Дэрбэ Сэфэр, Хьут Джумалдинэ, Тхьазфэшлу Хьамидэ, Хьашхьуанэкxо Хьамидэ, Хьут Индрыс, нэ-мыкxхэри. Хэти ыльэкxлэ кхы-мыгъанэу, алэ зэкxлэдзагъэу ле-нинхьаблэхэр дахэу, дэгъоу зэ-дэлажъэштхыгъэх, ячылэ цы-кxуи зэкxлэупкxлэжыгъэхэу нахь зэ-тегъэпсыхьагъэ хьуштыгъэ.

Ау янасып кхыхьыгъэп апэ рагъэхьунэу, якхуаджэ нахь фэшыхьагъэ ашынэу. Красно-дар псыгыгъыплэр ашыхьагъэ зэхьум, а чыплэу зыдэтишыгъэхэм илээс 47-рэ нахь шымы-сыгъэхэу, 1975-рэ илээсым Ле-нинхьаблэ агъэкошчыгъ. На-хьыбэр Адыгэкъалэ кложыгъэ, зышышыхьагъэ Джэджэхьаблэ унэгъо 14 дэтхысхьажыгъ. Унэгъо зырызэхэми Мыекхуа-пэ, Хьалэкхуае загъэзагъ.

Автопробегэу зигугъу кхэ-шыхьагъэм хэлажъэхэрэ заом шыфэхыгъэхэм зы такыкхэ зафэшыхьагъэхэм, кхэгъагъэхэр саугъэтым клэралхьэхэми, нэпэ-еплэ сурэт зытырарагъэхэми кхы-зежъэхьагъэх, ленинхьаблэ клэ-лэхэу Мыгухэу Адамэ, Тембот, Сахьидэ, Хьызыр, Аслъан, Руслъан, чылэм инахьыжъэу Хьутыжъ Азмэт япашэу хьа-клэхэр лэнэ шыгъэхэм арагъэ-блэгъагъэх. Ленинхьаблэ клэ-лэхэм язэхыхьагъэ кхырагъэблэ-гъагъэх ягъунэгъу чылагъохэу Джэджэхьаблэрэ Тэухьаблэрэ янахьыжъэхэр. Хьалэкхуае кхыкxыгъэ купыри яхьэкxлэ лъэ-плэгъ. Шыгушлукыгъэх Лени-нхьаблэкxлэ япхьорэлфэу, Адыгэ Республикэм экономикэ хэхьоньгъэмкxлэ иминист-рру Лыхъэсэ Махьмудэ. Гъо-мылапхэу шызекxуагъэр зэкxлэ зыгъэхьазырыгъэхэр Джэджэ-хьаблэ шыпсэухэрэ ленинхьаблэ нысэхэу Хьутыжъ Рахь-мэт, Мыгу Сим, Ипшыч Фатим.

Мэфэкxлэ лэнэу кхэгъэхьазы-рыгъэм кхышыгушылагъэх, Ленинхьаблэ инахьыжъэхэм ялыагъо яклалэхэм зэрагъэда-хэрэр, адыгъэгъэ шэн-хэбзэ зэхэ-тыклэ дахэхэр ахэлхэу зэрэпсэ-ухэрэр, ар непэ зэрэзекxуагъэ-хэм нэрылэгъу кхызэришыхьа-рэр кхалуагъ Адыгэкъалэ имэ-рру Хьатэгъу Налбий, Теуцожь районым ипашэу Хьачмамы-кxо Азэмат, заом иветеранхэу Кочик-Оглы Борисэ, Чэтыжъ Исмахылэ, Иэшынэ Сэфэр-бий, Теуцожь районым ихьы-кумышлэхэм ятхьаматэу Нэхэе Зэчэрые, ветеранхэм ясовет-хэм ятхьаматэу районмкxлэ Нэмытлэкxо Юрэ, кхалэмкxлэ Джэндэрэ Мосэ, республикэ Парламентым икомитет итхьа-матэу Янэкxо Аслъан, егъэ-джэн-пхуныгъэм иветеранэу Кxаныбэ Шыхьамэ, нэмыкx-хэми.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Сурэтхэр автопробегым кхышытырахыгъэх.



Сыда лъапсэу илэр?

Ущылэныр, упсэуныр сыд фэдэрэ лъэхъани зэрэмыпсын-клагъор тэшлэ, ллэуж пэпчэ ар нафэ кыфэхуэзэ гъашлэр макло. Сыда плэмэ щылэныгъэр, гъашлэр — бэнэныгъ. О зыфэмылогъабэм, узэмыжэгъабэм ащ уащырихьыллэшт, ары кьэс клуачлэ кызыхэбгъотэн, ахэм уапхырыкын фаеу мэху. Нэбгырэ пэпчэ кыныгъоу зэрихьыллэрэм хэкълплэ кызырэфигъотырэр зэфэшхьафы: зым клуачлэ кызыхэгъотэ-жы, адрэм ыгу мэклоды, изе-клуаклэхэм зызэблаху, кыныр кытекло. Арэуштэу цыфым «зитыгъ» зыхуклэ, ащ кы-клэбкылон ылъэкълштыр кьэ-шлэгъуае: ешъоныр, наркотик-хэр игъогогъу хунхэр, ары па-клошъ, анахъ шынагъор — ылэ зытырищэежыныр. ГухэкI нахъ мышлэми, щылэныгъэм уасэ фэзымышлэу, ар зымыгъэ-лъаплэу дунаим ехыжыныр кыхэзыхыхэрэм тарехьыллэ...

Статистикэм кытырэ пчъа-гъэхэм кызырагъэлъагъо-рэмклэ, дунаим щыпсэххэрэм ащышэу мафэ кьэс нэбгырэ мини 3-м алэ зытыращэежы, ящылэныгъэ ежэ-ежырэу аухы. Урысыер пштэмэ, клэлэ-цлыкълухэм ыклI лэахъохэм ащышэу зылэ зытезыщэежы-хэрэм («суицид» зыфалорэр) япчъагъэ аужырэ илэсхэм хэхъэрэ кьэралыгъохэм азы-фагу мышкIэ Урысыем апэрэ чыплэр ыубытыгъ. Ащ фэдэ джырэ нэс кыхэкълэгът. Сыда адэ хьурэр, сыда ар кызыхэ-кылыр?

Урысые Федерацием исани-тар врач шъхьалэу, академи-кэу Г. Онищенко кызырэхигъэщырэмклэ, мыр гумэкългъо-шхоу кэуцу, сыда плэмэ пчъа-гъэу кьатыхэрэм бэкIэ (фэди 10 — 20-клэ) нахьыб ар ышлэ-нэу фежыгъэу, ау ыклэм ни-гъэсын зымылэкълэгъэр. «Клэлэ-цлыкълуоу зылэ зытезыщэежы-хэрэм япроцент 90-м лэпылэгъу зэрэщыклагъэр ащкIэ кьало, зэ-харагъэшкылы ашлоигъу, — кыкIегъэтхы Г. Онищен-кэм, — ау нахьыбэрэмклэ ар зэхэтхырэп». 2009-рэ илэ-сым зихэхъогъу нэбгырэ 260-мэ ежэ-ежырэу ящылэ-ныгъэ аухыгъ, алэ зытыращэ-ежыгъ, 2010-м а пчъагъэр

фэди 1,2-клэ нахьыбэ хьугъэ. Апэрэ чыплэм щытых клэлэ-цлыкълу унэхэм, интернатхэм кьачIэкългъэхуэ щылэныгъэм ежэ-ежырэу чыплэ щуубы-тын фаеу зэрэхьугъэм ищы-нагъо кызытеклуагъэхэр. Ятло-нэрэ хьугъэх клэлэеджаклохэр, ящэнэрэхэр Iоф зышлэхуэ уна-гъохэр, сабийхэр, ны-тыхэр зылыгъынхэ фаеу хьухэрэр ары.

Кьэралыгъом исанитар врач шъхьалэ кызырэхигъэщырэм-клэ, аужырэ илэсхэм ныбжы-клэхэм заукължынымыклэ (амал зэфэшхьафхэмклэ) «десэ» кьа-зытырэр, ащ фэзышэхэрэр Интернетыр ары. ГухэкI нахъ мышлэми, тикIэлэцлыкълухэу зиакъыл джыри мыуцугъэ-хэр мэфэ реным компьюте-рым клэрысых, ны-ты пстэуми ашлэу плон плэкълштыт ахэр зэлпыхэрэр, Интернет-нэклү-бгъоу, сайтэу зэрэхьэхэрэр. Икългъэ илэсхэм икIэуххэм кьащегъэжыгъэу Роспотреб-надзорым пшъэрыл кьыфа-ши клэлэцлыкълухэмрэ лэахъо-хэмрэ ащыщыбэм алэ зытыра-щэежыныр кызыхэкълырэр зэахынуу зыфежыхэм, сайт мин фэдиз кьагъотыгъ зызэ-рруукължыныт амалхэр кы-щытыгъэхуэ.

Мы гумэкългъом епхыгъэу тэри гущылэгъу тшыгъэ Рос-потребнадзорым Адыгэ Рес-публикэмклэ и Гьэлорышлэплэ ипашэу, кьэралыгъо санитар врач шъхьалэу Аджырэ Ас-лъан.

— Ары, — ело тигущылэ-гъу, — лъэшэу тызыгъэгумэ-кълэрэ Iофыгъу непэ зигугъу тшырэр. Тэ тикъулыкъу пшъэ-рыл кьыфашылгъ информ-ационнэ ушъхьагъоу мыш илэр гъэунэфыгъэнэу. А лъэныкъом-клэ Iоф тшлэу зетэгъажьэм, гъэшлэгъон тызэрихьыллагъэр. Интернет сетъхэр зиэхуэ зызэ-рруукължыны плэкълштыт шы-клэхэр янэклүбгъохэм кьащы-зытыхэрэм ахэр зэфашыжыны-хэ фаеу зызафагъазэм, цыфым ифитыныгъэхэр, ишъхьафиты-ныгъэ Iытэхыхуэ тагъэмысэу аублагъ. Сид шъхьафитыны-гъа узэрыгущылэщтыр цыфым ищылэныгъэ ыухым? Непэрэ законхэм Iоф адэшлэгъэн фае, ахэм щыклагъэхэр ялэх. Гущы-лэм уигъэхъужыны уиуклы-



ни ылъэкълштыт. Непэ щыл цы-фым ыгъэфедэрэ псым, жьым, гъомылапхэм языхтэтын фа-ем афэгъэхьыгъэ шапхьэхэр. Джащ фэдэу информацийем ылъэныкъокIи гъэуцугъэн фае узышлэуцхынуу щымыт шап-хьэхэр. Тиреспубликэ тштэ-мэ, пчъагъэхэр ащ фэдизэу мыбэхэми (2011-рэ илэ-сым — нэбгырищ аныбжэ илэсэ 14-м нэсыгъэу алэ зы-тыращэежыгъ, 2012-м — нэб-гыритф) нэбгырэ пэпчэ — цыф гъэнэфагъ, етлани ар клэ-лэцлыкълумэ, ащ янэ-ятэхэм-клэ дунэе псаур ушлункылгъэ, клодыгъэ плэми хьушт. Арышъ, тищылэныгъэ, кьэбар жьугъэм иамалхэм ахэгъэкългъэн фае цыфым зиукължынымы, ылэ зытырищэежынымы иамалэу щылэхэр, нахьыбэу зигугъу пшынуу щытыр щылэныгъэм идэхэгъ, гушъхьэбайныгъэм изыкъегъэлэтын, ныбжыкIэ-хэм щысэшлэу афэхъун фэе Iо-фыгъохэр арых. Цыфыр кы-зэрэхьурэ закъор арыми, ар природэм кыуитырэ байныгъэ шъхьалэу зэрэщытыр хэти гурыдгъэлэоним, а щылэныгъэр ор-орэу зэпыбгъэуныр зыфэдэ кьэмыхьугъэ жъалымыгъэу зэрэхьурэм едгъэгупшысэхэм тыпылгын фае. Арэуштэу зи-щылэныгъэ зыухыхэрэм диным фыщытыкIэу сыдигъуи фыря-лэми узэгупшысэхэн хэлъ, зыха-дэгъу кьэси дунаим ехыжы-хэрэм якъэхалэ ахэр халъхэ-щтыгъэхэп.

Iофыгъоу непэ тызэрыгу-щылэрэм гур егъэцлыкълуми,

ар тыушъэфынэу щытэп, тегу-пшысэн фае арэуштэу зыкIэ-хьурэм. Сыд общества адэ ащ тетэу цыфым ищылэныгъэ ыухын фаеу зыщыхьурэр? Сы-да ащ лъапсэу илэр? Мыхэм джэуап яттыжыны фае. Зэрэ-хьурэмклэ, щылэх тельхьаплэхуэ цыфыр арэуштэу зеклоным кыфэзышэхэрэр, зыгорэхэр тIэкIэкългъэх, икьоу гъунэ алытфыгъэп, ащ фэдэ гупшы-сэ ныбжыкIэм ышъхьэ кы-зыгъэхъан щылэ хьугъэ. Сэ зэ-рэсшлэшлэрэмклэ, хьурэ-шлэ-хэрэм икьоу уасэ афэтшлы-рэп, цыфхэм азыфагу шъып-кьагъэ илгыжып, тизэфыщы-тыклэхэм бэ шъорышлыгъэу ахэлъыр.

Статистикэм кызыреты-рэмклэ, ныбжыкIэхэм алэ зы-тыращэежыныр зыпкъ кы-кълэрэмэ ащыщых ны-тыхэм, ялэгъухэм агурымылонхэр, шлулэгъуныгъэр кадамыго-щыныр, зэкъоныгъэр, ыпэкIэ кьэт щылэныгъэм щыщынэн-хэр. Цыфым ищылэныгъэ уасэ фимышлыжы хьугъэмэ, ежэ ишлэшлыкIэ, нахъ уасэ зилэ горэ кыкълэу ары А. Аджы-рым зэрэхигъэунэфыкълырэр. Уз хьылгъэм кьинэу ригъэлэгъу-рэр цыфым фэмыщылэжъэу мэху. Ау ныбжыкIэхэм афэ-гъэхьыгъэмэ, ащ фэдэ зеклуа-клэ кызыхафэхэрэм яакъыл (япсихикэ) зэхъокълыныгъэ зэрэфэхьурэр гъэнэфагъэу тигу-щылэгъу елътэ. Ахэм алъэ-гъурэм, зэрихьыллэхэрэм яфэ-шъошэ уасэ ратышъурэп, уасэ зыфашлырэр нэмыкI шъыпкъ.

— Обществэм хэхъухьэрэр зэкIэ кызыпкъырыкълырэр, — ело Аджырэ Аслъан, — цы-фым изэхашлэрэ (инстинктрэ) акъыл амалэу илэрэ (интел-лектымрэ) ары. Зэхашлэр ежэ цыфым кьыдэхуэ, ишэн-зе-клуакIэхэми лъапсэ афэхуэ. Акъыл амалыр хэти ежэ-ежы-рэу зэригъэгъотын фае, ар ис-кусственнэу щыт. Ащ (интел-лектым) кьеты цыфыгъэр, гушъхьэбайныгъэр, шапхьэу зэрыпсэхурэр. Цыф зэфыщы-тыклэхэм мыхэр арых лъапсэу ялэр. Обществэр «зэгурылуа-гъэ» фэд а шапхьэхэм ары-псэун фаеу, ау тэгъэацIэхэ ахэр? Джары уасэ зыфэтшлын фаехэм (щылэныгъэр ахэм анахъ шъхьал) ачыллэ нэмыкI «байныгъэ» нэпцыхэр кы-хъанхэр кызыхэкълырэри.

Зыныбжэ икьугъэу ежэ-ежырэу хьадэгъур кызыфэ-зыхьыжыхэрэм язеклуакIэ лъапсэу илэр ешъоныр, нарко-маниер, чыплэ кьинэу зэры-фагъэм икължыплэ цыфым кызырэфимыгъотырэр, ар зэ-римылгъэгъурэр ары. Етлани шлэныгъэлэжъхэм агъэунэфыгъ сабыим ицлыкългъом кыще-гъэжыгъэу икьоу белок зы-хэлъ гъомылапхьэхэр Iэклэ-мыхьэхэ хьумэ, ащ ипсихикэ зыпкъ итын ылъэкълштыт. Цыфым иакъылкIи, гъэсэн-гъэу илэмкIи ар кыхэхьы-рэп, нэмыкIэхэм атемыкIырэм фэд, куоу «гъэбылгыгъэ» а щыклагъэр. Зыкызыгъэлъэ-гъон ылъэкълштыри кьэшлэ-гъуае, ыгу изытет (инастрое-ние) дэгъу пшлэшлызэ, ошлэ-дэмышлэу зыкызыблхыун, «агрессии» зыфалорэр кьыте-клон ылъэкълштыт. Джащыгъом ар зэрэеклоштыр пшлэштэп. Джары ицлыкългъом кыще-гъэжыгъэу клэлэцлыкълухэм уадэлэжъэн зыкълфаер. Непэ тикIэлэцлыкълухэм ядунай зыфэ-дэр, ягупшысэхэр, яуахътэ зэрагъаклорэр зышлэу кьытхэ-тыр бэп. Мы дунэе злэхьагъэм ахэр язакъоу кыхэхьынэнхэр хэукъоныгъэхшху. Зэпахырэ узыр зы нэбгырэм кьеутэкIы-гъэмэ, ащ икьэкIуапIэ щыл. Джащ фэд, зы нэбгырэ нэ-мылэми ылэ зытырищэежы-гъэмэ, ежэ-ежырэу хьадэ-гъур кызыфыхьыжыгъэмэ, ащ кыфэзыщыгъэр щыл, лъа-псэ ил. Ары щыгъэзыгъэн, об-ществэм хэгъэзыгъэн фаер. Мэ-хъаншхо зилэ Iофыгъо горэ, зэрэхьурэмклэ, тIэкIэкIы. Ащ зэкIэми тегупшысэн фае.

ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.

ИСКУССТВЭР — ТИБАЙНЫГЪ

Тиреспубликэ щыкIуагъ

Дунэе фестиваль-зэнэкъокъоу «Адыгеим ижогъожьыехэр» жьоныгъуаклэм и 12 — 17-м тиреспубликэ щыкIуагъ. Урысыем ишъолъырхэм, Iэкълб хэгъэгухэм кьары-кългъэхэм Адыгеим ичылплэ дахэхэр зэ-рагъэлъэгъугъэх. Музейхэм, стадионхэм, зыгъэпсэфыплэхэм ащылагъэх.

Адыгэ Республикэм и Лъапкъ музей хьакIэхэр зэ-кIохэм тишэн-хабзэхэр, та-рихьэу кьэткIугъэр Тэу Ас-лъанрэ Сихьаджэко Иринэ-

рэ кьалотагъэх. Тыкъэзыуцу-хьэрэ дунаим идэхэгъэ фес-тивалым хэлажэхэрэм ара-гъэлъэгъуным фэшI Мые-кьопэ районым ащагъэх.

Румынием, Молдовэм кьа-рыкългъэхэр тиреспубликэ идэхэгъэ кыщытхьугъэхэ кьодыеп. Жьыр зэрэкъа-бзэм, кьушъхьэпсхэр зэрэ-чъэрэм, кьэбарэу апылтыр зэрэгъэшлэгъоным осэ ин аратыгъ.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Сурэтым итыр: **Тэу Ас-лъан хьакIэмэ титарихь кьафелуатэ.**





ЗЭКЪОШНЫГЪЭМ ИГЪОГУХЭМКІЭ

Адыгейм фэусагъ



Кронид Обойщиковыр Урысыем итхаклохэм ыкIи ижурналистхэм ясоюэхэм ахэт, Пшызэ искусствэхэмкIэ изаслуженнэ ИофшIэшху, Урысыем культурэмкIэ изаслуженнэ ИофшIэ, Пшызэ ИофшIэнымкIэ и Лыхъужь, къалэу Краснодар ицIыф гъэшIуагъ, Адыгейм инароднэ усаку, Хэгъэгу зеошхом хэлэжъагъ, зео тынхэр илэх, отставкэм шыIэ подполковник.

К. Обойщиковыр усэ тхыль 30 фэдызм яавтор, бэмышIэу кыдэкигъэ итхыльыкIэу «Сэлам,

Адыгейр!» зыфиорэр ныбджэгъуныгъэ-лыгъэныгъэ афишIэу адыгэ тхыльеджэхэм къафигъэшъошагъ. Цыф лъэпкыбэр хьалэлэу, зэгурылоу зыщызэдэ-псэуштыгъэ хэгъэгущоштыгъэу СССР-м икьогъупэ нэфынэу, лъэпкэ зафэу адыгэхэр зыщыпсэурэ Адыгейр гукIэ ришIыкыгъэу зэрэфатхэрэр, идахэ зериуатэрэр апэрэ усэу «Адыгейр — сэ сиорэд» («Адыгея — песня моя») зыфиорэм кышчырило-тыкыгъ.

Адыгейр ичIюпс лъэгъупхэ закъоп гум шыщ зышIырэр, ицIыф хьалэлэхэм язфагъ, яшъыпкъагъ, япсэемыблэжыныгъ. «Цыфыр уримыхылыу зыфэдэр къэпшIэштэп» ало, тыхэгъэгу шыпсэурэ лъэпкэхэр анахэу зэрэгъэшIагъэхэр Хэгъэгу зеошхом итхьамыкIэгъо лъэхъан ары. Джагыгъум цыф лъэпкэ зэфэшъафыбэмэ яныбджэгъуныгъэ, язэгурыло-зэрэлъытэ ихьатыркIэ нэмыц техаклохэм атеклонхэ зэралъэкIыгъэр, я Хэгъэгу дзэкIолIхэр ыкIи цыф жьугъэхэр зэрэфэшъыпкъагъэхэр

усэ сатырхэмкIэ кыиотыкыгъ.

К.А. Обойщиковым итхыльыкIэ адыгэ ыкIи урысхэу зеошхом лыгъэ шызезыхьагъэхэу, анахъ къахэщыгъэхэм афэгъэхыгъэ усэхэр бэу кыдэхьагъэх. «Кущевскэм дэжэ шыкIогъэ заор» зыфиорэр Советскэ Союзым и Лыхъужьэу, псэемыблэжъэу мы чIыпIэм шыззогъэ, тыгъэгъазэм и 2-м, 1942-рэ илээсым шыфэхыгъэ Ацумыжэ Айдэмыр ехылагъ. «Ахэр 68-рэ хьуштыгъэх» зыфиорэм Советскэ Союзым и Лыхъужьэу ШыуцIэ Абу-бэчыр зыхэтыгъэ хьидзэ батальоным ивзвод иразведкэу портэу Николаев 1944-рэ илээсым шъафит зеришIыжыгъэр, псэр атызэ Хэгъэгур зэраухьумагъэр, зэрэфэхыштыгъэхэр кышчыло-тагъ. Блащэпсынэ кIалэу Къош Алыи фронти 5-мэ ашыкIогъэ заохэм зрахэтыгъэр, Советскэ Союзым и ЛыхъужьыцIэр кызэрилэжыгъэр усэклэ кытхыгъ.

ЛыхъужьыцIэ лъапIэр кызфагъэшъошагъэхэу Хамазан Гизатуллин, Михаил Гурьевым, Мыекьуапэ зео ужым шыпсэугъэ-

хэм афэгъэхыгъэ усэхэри тхылым кыдэхьагъэх.

Урысые Федерацием и Лыхъужьэу Цэй Эдуард, Хьатыгъужьыкьуае шыцэу, АдыгеймкIэ апэрэ адмиралэу Тхьагъэпсэу Мэджыдэ, зэчый ин зыхэлъ актрисэу Лия Ахэджагом, «Пшызэ космонавтикэмкIэ и Федерация» и Президентэу Трахьо Энвер, цыф гъэсэгъэшхоу, гу къэбзэ тIупшыгъэ зилэ Хьагъур Ай-тэч, гукIэгъум, шIульгъум, ИофшIэным, мамырныгъэм афэгъыпкъэхэм усэ сатыр дэхабэ афитхыгъ Обойщиковым.

«Сэлам, Адыгейр!» зыфиорэ усэ тхыль цыкIум адыгэ усакухэм атхыгъэхэу Кронид Обойщиковым зэридзэкIыгъэхэм чIыпIэ щаубытыгъ. Ахэм апэдэдэ итыр Андырхъое Хьусенэ иусэу «Хэгъэгур тэ кытэджэ» зыфиорэр ары. Я 60-рэ илээсхэм Хьусенэ ышыпхъоу Даур Аминэт мы усэм илэпэрытхэу зыкIи хамыутыгъэр подстрочник шIыгъэу кырытыгъагъ. Краснодар шыщ тхаклоу Обойщиковым шытхьукIэ фэплъэгъун фае джаш

фэдэу Бэрэтэрэ Хьамидэ иуситIу, КъумпIыл Къадырбэч иеу усэ 12, поэмэу «Человек» зыцIэр ахэтэу, Мэхъош Руслан ытхыгъэу усэ 12 ыкIи Нэхэе Руслан иусэу «Я живу в России» зыфиохэрэр урысыбзэкIэ зэридзэкIыкы кызэрэдигъэхьагъэхэр. Мы поэтичскэ тхыльыкIэм ежэ Обойщиковым иусэхэм ямызакъоу, адыгэ усакухэм амакъэ шызэхэпхэу зэрэщытым тхыльым нахэ уасэ кырытэ, авторым мы творчскэ ИофшIагъэмкIэ адыгэхэмрэ урысхэмрэ язэкъошныгъэ нахэ кIигъэтхыгъ, тхыльым цIэу фишIыгъэми ар кьеушыхьаты — «Сэлам, Адыгейр!» Кронид Обойщиковыр усэклэ кьодыеп, Хэгъэгум заом илэхъан иухъумэкIуагъ, узэкъотмэ узэрэлъэшыр ебгъэшIэжыныу шытэп. Иусэ-орэд макъэ гогу, гурылогъошIу. Усэ тхыльыкIэр авторым Адыгэ Республикэм и Лыхъужьэу Тхьакушынэ Аслан ыкIи иныбджэгъоу, усакулоу МэщбэшIэ Исхьакъ лыгъэныгъэ-гъэшIоныгъэ къафишIэу, шIоу шыIэ псэумкIэ зэкIэ Адыгейм шыпсэухэрэм къафэхьохъузэ кызырафигъэшъуашэрэр тхылым иапэрэ зэдэхьыпIэ нэкубгъоу кышчылуагъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Рассказ

ЛАКЫРБЭ Михаил, Абхъаз тхакIу

Назирэ и шарф

ХЭТА зышIэрэр зигугъу къэсшымэ сшIоигъо зэпэлдыжырэ шIульгъу къабзэу ныбжыкIитIум азыфагу кытэджагъэр кызыщэжъагъэр? ЗыгорэкIэ ахэр апэрэу зызэрэлъэгъухэр ара, хьауми Нури бзыуцыфым фэдэу шарф псынIкIэ шхуантIэр Назирэ ритыгъэ, ащ ынэ шIуцIэ дахэхэу, нэбзыц кIыхьэхэмкIэ къэухъумагъэхэм куоу заклаплъэр ара? Сыдэу шытми, шIульгъу машIор кызыкIыхьэр ынэхэмкIэ Нури пшъашъэм ынэ дахэмэ заклэплъэм, зэжэрэ джэуапым ипэгъокIэу тыгъэнэбзыйхэр кызыхэлыдыкIырэ ынэхэр кызызэшIэтыгъэх.

Нури Назирэрэ ядэхэгъэ изакъоп адрэ ныбжыкIэхэу къуаджэм дэхсэм къахэ-зыгъэщыштыгъэхэр. Туми зэфэдэу ИофшIэныр яклэсагъ, дэгъоу ыкIи шысэтехьыпIэхэу лажэщытыгъэх. Нури сэнашъхэ къэзыгъэкIырэ анахъ бригадэ дэгъум ипэ-щагъ, Назирэ пхъэшъхэ-мышъхъэхэм адэлажэщытыгъ.

Шу зэрэлъэгъурэ нэбгыритIум джыри аужырэ гушIэр зэралуагъэу шымытыгъэ-гоми, ар ухыгъэхэ Иофэу, узыхэгущыIэ-жыны имышыкIагъэу, къэзэрэщэшт нэбгыритIумэ афэдэхэу кьоджэдэхэр яплъы-щытыгъэх.

Ауштэу хэтыхэзэ, Урал чыжъэм кыи-кIи тыгъэнэбзый фабэхэр шIэтыхэу кызы-щекIутэхьэр Абхъазым бэшIагъэу шыпсэурэ Никанор Иванович дэжэ ипхьор-рэлъф пшъашъэу Иринэ къэкIуагъ. Уры-сылIыр пхъэшIэ бэлахыгъ, цыфыми лыгъэныгъэ ин фашIыштыгъэ цыф зафэу зэрэщытым кыыхэкIэу. Ипхьорэлъф пшъа-шъэр ыдэжэ кызыэрэкIуагъэм пае ар лъэ-шэу гушIуагъэ, ау етIани нахэ зыгъэгущы-луагъэр къэнэпэнэу, къуаджэм шыпсэ-умэ шIоигъоу зэрилуагъэр ары.

— Урал сэ Iахьыл шысиIэжъэп, — ылуагъ пшъашъэм. — Уадэжэ сыканэмэ сшIоигъу. Ау сэ зыпары сымышIэу, сIэхэр зэтэдзагъэхэу сышысэу сесагъэпышъ, сы-ольгъу ИофшIэн горэ кысфэбгъотынэу.

А мэфэ дэдэм Никанор Иванович тхьа-матэм дэжэ пшъашъэр ыцагъ, къафэчэф-хэуи къапэгъокIыгъэх.

— Тэ тиколхоз ины, бай, — ело тхьа-матэм, — ИофшIэни тихьой, ИофшIэхэ-ри тишыкIагъэх. — Пшъашъэм ыIэмэ яплы, кыпидзэжыгъ. — Тэ къэтэгъэ-кых щайуцыр, пхъэшъхэ-мышъхъэхэр, сэнашъхэр, къэгъагъэхэр, нэмыкIхэри. Фермэ дэгъухэри тилэх, ахэм ащытIыгъых

шыхэр, чэмхэр, чэтхэр, тхьачэтхэр... Тыдэ уфая Иоф шышIэнэу?

— СыздэжъугъаIорэм сыклошт! — чэфэу кьело пшъашъэм. Тхьаматэм ар ыгу рыхьыгъэу мэхьы.

— Сельмэ ибригадэ хэдгъахэмэ хьушт-ба? — кьело счетоводым. — Мы аужы-рэ мафэхэм ахэр лъэшэу адрэмэ ауж кыи-нагъэх.

— Сенэгъе, джар хьунокIэ, — къезз-гыгъэ тхьаматэр, етIанэ Иринэ зыкыфи-гъэзагъэу кьыреIо, — ауж кьинэрэ бзыл-фыгъэ бригадэм удгъэкIошт, ахэм ИофшIэныбэ яI, арышъ, уадэлэмэ, уишIуагъэ къэбгъэкIон плъэкIышт, сызэрэпхашIэ-рэмкIэ. УныбжыкI, жышхо пкIэт, кIуачи уиI. Ахэр уиIэпIэгъухэу бригадэм учылажэмэ, кызыбгъэдэлунхэ, зылып-щэнхэ плъэкIымэ, гъэхьагъэхэр шъушы-ных. Ауж кьинэрэмэ шъуакыхэкIыжымэ тэри тыпфэрээн. Ауштэу зэрэхьуштми си-цыхъэ тель.

Иринэ ИофшIэныр ритгъэжъагъ. Ащ, шыпкьэр пIоштмэ, ИофшIэныр иклэсагъ, хьупхьагъэ, зэшIогъэкI ини теубытаги хэлъыгъ, псынIкIэу ыIэхэмкIэ Иоф ышIэ-щытыгъ. Ащ лыплъэхэзэ, адрэ бзылфы-гъэхэм Иринэ зыкышчырамыганэу шайуц тхьапэхэр къаугъоштыгъэх. Бэрэ пэмылэу ауж кьинэщытыгъэ бригадэм хэпшIыкIэу иIофшIэн хигъэхьагъ, ауж кьинэрэмэ къахэкIыжъэу ритгъэжъагъ. Иоф зыдишIэхэ-рэмэ нэмыкIэхэмэ иIофшIакIэ агу рыхьыгъ, ежыри шIу заригъэлъэгъун ылэкIыгъ.

Къуаджэм дэс кIалэхэмэ Иринэ агу ри-хьыштыгъ, къезэгъымэ зымыщэни ахэ-тыгъэр. Ау ежэ ыгу рыхьыштыгъэр зы нэ-бгыр. Ар... Нури арыгъэ.

Иринэ ыгу зэлызыуытыштыгъэ гузэ-хэшIэ IэшIум ишыпкьэу ебэныжы-щытыгъ, ау кIочIэгъу фэхьуштыгъэп. Нури кызыкIэлырыхьэкIэ, ыгу лъэшэу кытеоу ритгъажэщытыгъ, ымылгъэгъу зыхьукIэ, ыщэчын ымылгъэкIэу, фэзэщыштыгъ.

Бэрэ пэмылэу ежэ кIалэри пшъашъэм кылыплъэу ритгъэжъагъ, зыдымышIэ-жызыз, пшъашъэм ыгу фэцагъэу, ылъэ-гъу зэпытыгъэмэ шIонгъоу хьуэгъ. Нэбгы-ритIуми агухэр узыпэуцжынын умылгъэ-кIышт шIульгъэу эфигъэщытыгъэх.

Ахэм язэфыштыкIэ Назирэ цыкIум ымылгъэгъоу шытыгъэп, псынIкIэуи кыгу-рылуагъ — ишIульгъэу урыс пшъэшъэ нэшхонтIэ дахэм, зыдымышIэжъэу, зэрэзэщыгъэкъуагъэр. Ар нэмыкIэхэмэ ашIоушъэфын, ашIобгъэбылын плъэ-кIыныу шытыжыгъэп. Назирэ чIыпIэ кьин ифагъ.

Мафэ горэм иныбджэгъу пшъашъэмэ ашышIэу Куйеэ кьело:

— Сенэгъе, зэрэхьурэмкIэ, сятэжэ бэрэ кьыIорэ гушIыжъэу «ШыIэныгъэм зы-горэм кышIымыхэу адырэм насып кыи-фихьырэп» зыфиорэр шыпкьэкIэ. На-зирэ ынэхэмэ нэпсыр арызэу, мэкIэ-макIэу кьело:

— Ары, ар шыпкьэ... — ынэпсыхэр римыгъэлъэгъу шIонгъоу Нури кырыты-гъэ шарфымкIэ ынэгъу ыгъэбылгыгъ.

Е-о-ой, ащ ышIошъ хьуштыгъэ, «шIу-льгъэу цыфмэ насып къафэхьы» зэра-Iорэр, джы ежэ ылъэгъурэр нэмыкI, ащ ыжыалымыгъэкIэ уиукIыны ылъэкIышт! УзыгъэпIэн зылэкIыштыр цыфыгъэ зыхэмыл нэпэнчэр арэу кышIошIы-щытыгъэ. Джы сыда къэхьурэр адэ? Тхьа-мыкIагъор кыфэхьыгъэр ежэ анахъ кыпэблэгъэ игупсэ цыфыр ары! Пшъа-шъэмкIэ зэкIэмэ анахъ хьайнэпагъэр пчэ-гум укыранэныр ары... Джащ фэдэ гу-пшысэ хьылгъэмэ ашхыштыгъ пшъэшъэ ныбжыкIэр...

Мы чэчыми ащ ынэпсэхэу къечэхьы-рэмэ атхьалэщытыгъэ, гукIэ ишIульгъэу еджэщытыгъэ: «Нури! Сыпсэ закъу, сишIу-льгъэу! Тыдэ ушыIа? Урыс пшъэшъэ нэ-шхонтIэ дахэм уригъусэнэу?..» Аузэ, зэлунагъэ, ынэпсыхэри зэкIэ игъушы-кIыпагъэхэм фэдагъ. ГумэкI-нэшхэим унэм кырыштыгъ. Нэф къэшъыштыгъэ. Къуаджэм пэмычыжъэу речэкIыштыгъэ псыхьом ылъэныкьокIэ ыгъэзагъ.

Мэз лъэгъо бгъузэм тетэу кIозэ, гъэхьу-нэм зехьэм, фэмыхьукIэ кызытеуцуагъ. Гъэхьунэм ит чыгъ чIэгъым чIэлэхэу шIу ылъэгъурэ кIалэмрэ Иринэрэ пытэу чы-ештыгъэх.

ЫшIэрэр зыфэдэр зыдымышIэжъэу, ар ахэм благъэу яклэлагъ, ау чыыхэрэр кьэ-ушыгъэхэп. Ышъхэ кыхьэрэ гупшысэ

зэфэшъафэхэм ыгу ацунтхьэщытыгъ. ИшIульгъэу тэзыхыгъэ пшъашъэм идэхэ-гъэ кыумэхьыгъэм фэдэу, ынэ тыримы-хэу еплъыштыгъ. Иринэ дышъашъом фэдэ ышъхьац Iужьухэу итэкъухьагъэхэм ядэ-хагъэ гу алъымытэн ылэкIыгъэп...

Нури кырытыгъэ шарф шхуантIэу ышъхэ техьуагъэр кызытырихи, мэкIэ-макIэу зиуфи Иринэ ышъхьацмэ къаришъэ-кIи, кымыгъэушхэу къаIэлъырыкIы-жыгъ. Инасып ыпэкIэ кызыриклъыштым, ащ зэрэлукIэштымкIэ шIошъхьуныгъэу иIагъэр Iызыхыгъэ нэбгыритIур кыгъэ-ушыгъэп. Ау ахэр тыгъэу кыкьокIы-гъэм, бзыу цыкIухэм яорэд, къэушыжы-рэ мэзым кыыхьырэ мэлэшIум, мэкъэ зэ-фэшъафэхэм къагъэушыгъэх.

Иринэ, джыри кьэмыушыжыпагъэу ышъхьац итэкъухьагъэхэм захэлабэм, ыла-пэхэр зынэсыгъэр кыгурылуагъэп.

— Нури! Нури! Еплъ зэ! Тыдэ кыкIы-гъа мы шарфыр? — КIалэу чыне IэшIум ыкьудыиштыгъэр зэкIэм къэуши Иринэ кыыригъэлъэгъурэм гуфалъэу зеплтым, кылуагъ:

— Мыр Назирэ ишарф. Ар сэ ащ ес-тыгъагъ.

— Ори?

— Ары. ОшIа... Ар сэ... сикъэщэныгъ.

Иринэ кызызыщэхьушъутым, кIалэри къэтэджыгъ. Янэплъэгъухэр зэтефагъэх, такыкь фэдиэрэ гуфалъэу зызеплтыхэ ужом ашъхьэхэр рауфэхьыгъэу, гупшысэ-хэу шытыгъэх...

Иринэ кызызэкIожьым ишыгъынхэр Iальмэкьым ритгъэкIужьэхэу ыублагъ, ыгу лъэшэу кытеоштыгъ. «Назирэ кыстеба-нэу сицунтхьагъэмэ сэркIэ нахьышIугъ, джы зэрэхьугъэм ычIыпIэкIэ. Ащ цы-фыгъэшхо кызыхигъэфагъ, сэри джаш фэдэу сыдзэкIожьын фае, ащ ишIульгъэу ыгъотыжыныным пае сэ сфэшIэшъуштыр сшIэшт».

Ащ кызыдикыгъэ Уралым ыгъэзэ-жыгъ. ... Уахьтэр кIоштыгъэ... Къехьу-лагъэм игумэкI зэридзэщытыгъ. Кыгъэ-зэжъэу Абхъазым къэкIожьымэ шIонгъоу зэп кызыэрэхэкIыгъэр, ау Назирэ ишарф шхуантIэ зэрэплъыгъэм тетэу ыгу кыи-лукIырэ макъэр зэхихьыштыгъ: «Зыгорэм гукъэошхо кыфэпхьэу о насып зыфэп-шыжы хьуштыгъ».

УрысыбзэкIэ
тхыгъэр адыгабзэкIэ зэзидзэкIыгъэр
ХЪАУДЭКЪО Шыхьамыз.



САТЫР ЗАУЛЭКИЗ

Драматург, зэолI

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театрæ Цэй Ибрахымæ ыцIэкIэ щытым Хэгъæгъу зэошхом лыхъуажъæу хэлæжъагъæу, драматургæу Шъхьаплъэкъо Хысæ фэгъæхъыгъæ зæхахъæ щыкIуагъ.

ЩыIэныгъæм кыхъхыгъæ къæбар гъæшIэгъонхæр Хъ. Шъхьаплъэкъор зышIэцтыгъæхæм, Iоф дзышIагъæхæм къаIотагъæх, Шъхьаплъэкъо Къэсэй, Хъуангъо Чэтибæ, Мамый Руслъан,

КIыкI Юрæ, Пэрэныкъо Чэтибæ, Шъхьаплъэкъо ГъучIыпсæ, КIурашынæ Аскæрбий, Зыхъæ Мэлайчэт, Кукэнæ Мурат, Зыхъæ Заурбий, нэмыкIхæм ягукъэкIыжъæ хæр кыхъхытытытх.

«Адыгеим ижъогъожъыехæр»

Дунæ фестивалъ-зэнæкъокъоу «Адыгеим ижъогъожъыехæр» ятфэнæрæу тиреспубликæ щыкIуагъ.

Хъазрэт и медаль

Европæм и Кубок кыхъхыгъæным фэгъæхыгъæ зэнæкъокъур Францием щызæхъагъ. Урысыем ихъшыпыкIыгъæ командæ хэтхæу Адыгеим ибэнакIохæр зæлукIэгъу-мæ ахэлæжъагъæх.

Хъакурынæ Хъазрэт, кг 100, джæрз медалыр кыхъхыгъæ. Дæхъу Азэмат, кг 55-рэ, ятфэнæрæ чIыпIæр кыхъхыгъæ.

Р. Хъакурынæр тренерхæу Беда-

нæкъо Рэмзæнрæ Бэгъæдыр Руслъан-рæ агъасæ. Дæхъу Азэмат итренерхæр Дæхъу Бислъанрæ Нæпсæу Бислъан-рæ. Физкультурæмрæ дзюдомрæкIæ институтым тибэнакIохæр щеджæх.

ПШЫЗЭ ИУНИВЕРСИАД, САМБЭР

ТибэнакIохæр ятIонæрæх

Пшызæ ия XXIII-рэ уни-версиадæ апшъæрæ еджæпIэхæм ястудентхæр хэлæжъæх. Адыгæ къæралыгъо университетым икомандæ ятIонæрæ чIыпIæр самбæм-кIæ кыхъхыгъæ. Ермэл-хъаблæ икъæралыгъо кIæлæгъæдæжæ академие ибэнакIохæм апæрæ чIыпIæр афагъæшъошагъ.

Адыгæ къæралыгъо универ-ситетым щеджæхæрæм купæу зыхэтхæм апæрæ чIыпIæр къащыдахыгъæ. Делæкъæрæ Рустам, кг 68-рэ, Нæджыкъæ Бислъан, кг 74-рэ, ШъэоцIыкIу Айдæмыр, кг 82-рэ, дышъæ медал-хæр къахыгъæхæ. Михаил Даниелян, кг 57-рэ, Лыхъæсæ Мурат, кг 90-рэ, Павел Сарибек-ян, кг 100-м къæхъу, ятIонæрæ чIыпIæхæр кыхъхыгъæхæ. Хъушт Ахмæдхъан, кг 74-рэ, Бэгъ Руслъан, кг 100-м къæхъу, ящæнæрæ хъугъæхæ.

Адыгæ къæралыгъо универ-ситетым ихъшыпыкIыгъæ командæ Адыгæ Республикæм изаслуженнæ тренерæу Хъæшхъуанæкъо Айвар зэнæкъокъум фигъæхъазырыгъæ. Адыгæ къæралыгъо университе-



тым физкультурæмрæ дзюдом-рæкIæ иинститут идиректорæу Бгъошæ Айдæмыр кыхъхыгъæуæгъæу, Краснодар краимрæ Адыгеимрæ язæхыныгъæхæр спортым щыгъæпытæгъæнхæм фæшI нэмыкI зэнæкъокъухæм тистудентхæр ах-

лæжъæштытх. Адыгеимрæ Красно-дар краимрæ самбæмкIæ, дзюдом-кIæ ябэнакIохæр дунаим щызæл-гъашIæх, Урысыем игупчæхæм тизыгъæсапIæхæр ахалыгъæхæ. Зæгъуанæгъу шъолъырхæм яспорт-сменхæр бэнапIæм щызæнæкъо-

къух, ныбдæжæгъуныгъæу зæды-рялæр щыIэныгъæм щылъагъæ-кIуатæ.

Сурæтым итыр: Адыгæ къæра-лыгъо университетым сам-бæмкIæ икомандæ.

ФУТБОЛ. ЯТIОНÆРÆ КУПЫР

Къыфэнагъæр зæлукIэгъуиплI

«Зæкъошныгъ» Мыекъуапæ — КТГ Рыздвяный — 1:0. ЖьоныгъуакIэм и 16-м мыекъопæ стадионæу «Юностым» щызæдешIагъæхæ. Зезыщæгъæхæр: Ю. Къошк — Шытхъал, Т. Тибилов — Астрахань, М. Фролкин — Краснодар. «Зæкъошныгъ»: Макоев, Нечукин, Батырбий, Ем-къуж, Мыкъо, Жегулин, Абаев (Кузнецов, 51), Ба-рахоев (Лучин, 82), Натхъо (Къонæ, 57), Нартиков (Датхъуж, 72), Кокорев (Винников, 70). Къæлапчъæм Iæгуаор дзыдзагъæр: Нартиков — 29 (пенальтикIæ).

IæкIæ ашIыгъæ ешIапIæр уц къахъом фæдæп — ошхым ухæтæу ушызæнæкъокъуныр псын-кIагъоп. Шъобж хахыным фут-болистхæр тешыныхъæхæу къæл-гъагъоштыгъæми, яшъыпкъæу теклоныгъæм фæбанæштыгъæхæ. И. Кокоревыр, А. Барахоевыр, А. Натхъор, И. Жегулиныр хъакIæхæм къæлапчъæ дæуагъæхæ. А. Барахоевыр ешIапIæм тефæ-зæ метри 2 — 3 нахъкIæ зыпæмы-чыжъæ къæлапчъæм дахæу дæуагъæ, ащ нахъ мымакIæу КТГ-м икъæ-лæпчъæлутæу И. Кипæ зидзи, Iæ-гуаор кыхъхыгъæхæ. Тикъæлæпчъæлутæу В. Макоевым, ухъуамакIохæу М. Емкъужым, М. Мыкъом зæгурылоныгъæ ахэлæ, командæм

И. Кокоревыр ыпæкIæ зилъы-кIæ ухъуамакIохæм гумæкIыгъуабæ къафихъыштыгъæ, имайкæ зæлат-хъыштыгъæ фæдæу зыхъагъанæу кыхъхыгъæхæ. ХъакIæхæм яухъу-макIо дысæу ешIагъæу судьям ыльгъыти, пенальти ыгъæунæфыгъæ, ар А. Нартиковым дæгъоу ыгъæ-цæкIагъæ. И. Жегулиныр ухъуама-кIом IæкIæкIæ, метрæ 20-м кыхъ-щымыкIæу зыпæчыжъæ къæла-пчъæм дæуагъæ. Iæгуаор чæргъу-зæ къæлæпчъæпкъым тефагъæ, кыхъ-зæлæтæжъым линием пæблагъæ хъугъæми, хъагъæм имыфæу кыхъ-зæкIадзæжъыгъæ. Тикъæлæпчъæлутæу В. Макоевым, ухъуамакIохæу М. Емкъужым, М. Мыкъом зæгурылоныгъæ ахэлæ, командæм

иешIагъæ агъæлтæшын альæкIыштыгъæ: «Зæкъошныгъæм» икапитанæу Р. Батырбий, А. Барахоевыр гупчæм зæрæщыбанæштыгъæхæр кыхъхыгъæхæ. КТГ-р апæ имыт-ми, командæ дæп, иешIагъæ хигъæ-хъон ыльæкIыштыгъæ. И. Кокоревыр изакъоу ыпæкIæ зæрæщæшIæрæр къедгъæкIурæп, гъусæ ищыкIагъæ.

Купым зæрæщæшIагъæхæр

«Дагдизель» — «Алания-Д» — 0:1, «Биолог» — «Астрахань» — 2:2, «Славянский» — «Энергия» — 1:1, «Мэщыкъу» — «Митос» — 4:0, СКА — «Ангуст» — 0:3, «Олимпия» — «Черноморец» — 0:1, «Волгарь» — «Торпедо» — 3:2.

Зэтæгъапшæх

1. «Черноморец» — 59
2. «Ангуст» — 57
3. «Торпедо» — 57

4. «Астрахань» — 54
5. «Мэщыкъу» — 50
6. «Таганрог» — 46
7. «Дагдизель» — 43
8. «Алания-Д» — 42
9. «Биолог» — 40
10. «Славянский» — 38
11. «Митос» — 35
12. «Энергия» — 35
13. «Зæкъошныгъ» — 34
14. КТГ — 27
15. «Олимпия» — 23
16. «Волгарь» — 23
17. СКА — 6.

Илъæс ешIæгъур аухынкIæ командæ пæпчæ зæлукIэгъуи 4 кыхъ-фэнагъæ. «Зæкъошныгъæр» жьо-ныгъуакIэм и 21-м Ермэлхъаблæ щешIæшт. Мы мазæм и 26-м «Черноморец» Мыекъуапæ къæ-кIошт. Мæкъуогъум и 5-м «Ми-тос» тикъалæ ихъакIæшт.

НæкIубгъор зыгъæхъазырыгъæр ЕМТИЛЪ Нурбий.

Зæхъышæгъæр ыкIи кыхъдзы-гъæкIырæр: Адыгæ Республи-кæм лъæпкъ IофхæмкIæ, IæкIыб къæралхæм ащы-псæурæ тилъæп-кыгъæхæм адырæ Iæ зæпхыныгъæхæмкIæ ыкIи къæбар жъуыгъæм иамал-хæмкIæ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскæр, 236

Редактор
шъхъалæр
ДЭРБЭ
ТИМУР

Редактор
шъхъалæм
иапæрæ гуадзæр
мæшIлæкъо
Саид

Редактор
шъхъалæм
игуадзæр —
пшъæдæкIыжъ
зыхъырæ
секретары
ХЪУРМЭ
Хъусен

Редакциер
зыхъшыIæр:
385000,
къ. Мыекъуапæ,
ур. Первомайскæр,
197.
Телефонхæр:
приемнæр:
52-16-79,
редактор шъхъалæм
иапæрæ
гуадзæр:
52-49-44,
редактор гуадзæр-
пшъæдæкIыжъ зы-
хъырæ секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-
гъæр:
Урысые Федерацием
хæутын IофхæмкIæ,
телерадиоокъæтын-
хæмкIæ ыкIи зæлты-
IæсыкIæ амалхæмкIæ
и Министерствæ
и Темыр-Кавказ
чIыпIæ гъæлоры-
шIапI, зæраушыхъа-
тыгъæ номеры
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырæ
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапæ,
ур. Пионерскæр,
268

Пчъагъæр
4004
Индексхæр
52161
52162
Зак. 1389

Хæутыным
узщыкIæтхæнæу щыт
уахътæр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIæтхæгъæхæ
уахътæр
Сыхъатыр 18.00